

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) [http: //www.imkby.gr](http://www.imkby.gr) - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/385 Έν Καισαριανῇ τῇ 1ῃ Αὐγούστου 2024

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 295η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τόν Ἱερολογιώτατο Διάκονο
καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Ὁσιώτατες Ἀδελφές

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Θέμα : « Ἡ Παρθένος Μαρία-Ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ»

Οἱ βιβλικές μαρτυρίες περί τῆς Παρθένου Μαρίας

Τὰ περὶ τῆς Μαρίας ὡς τῆς Παρθένου Μητρὸς τοῦ ἐνανθρωπήσαντος, ὡς Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος, Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γνωρίζουμε ἀπὸ τίς λίγες σχετικές μαρτυρίες τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ παρατηροῦνται ἐν προκειμένῳ κατὰ τὴν ἀνάπτυξη κάποιου ἀπὸ τὰ παλαιότερων πρὸς τὰ νεώτερα βιβλία αὐτῆς, τόσον ὡς πρὸς τίς λεπτομέρειες τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ διδόμενον θεολογικὸν νόημα στίς πληροφορίες αὐτές, ὅπως τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει ἰδιαίτερα προκειμένου περὶ τῶν ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη ἐκτιθεμένων σχετικῶν περικοπῶν. Περαιτέρω ἢ ὅλη περὶ τῆς Μαρίας, τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου, εἰκόνα συμπληρῶνεται στὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση καὶ μέ ἄλλες πληροφορίες πολὺ νωρίς, ἀπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, καὶ μάλιστα στοὺς ἐξ Ἰουδαίων χριστιανικοὺς κύκλους ἀπὸ τὸ ἄμεσο περιβάλλον τῶν κυριωτέρων τοῦ μεγάλου γεγονότος προσώπων, ποὺ ἐμφανίσθηκαν σχετικὰ μέ τὴν ζῶσα παράδοση. Ἀπὸ τὴν παράδοση αὕτῃ ἀρύονται ἄλλωστε, ὑπὸ ὠρισμένες προϋποθέσεις κριτικῆς καὶ θεολογικῆς ἐπεξεργασίας, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ

εὐαγγελισταί, ἰδιαίτερα ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν περὶ τῆς Μαρίας ὡς τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου μεταδιδόμενα θέματα.

Ἀπὸ τὴν ἀρχέγονο παράδοση περιεσώθηκαν στὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση καὶ ἄλλα στοιχεῖα, ἐκτὸς τῶν διαλαμβανομένων στὴν Καινὴ Διαθήκη, περὶ τῆς Μαρίας, περὶ τοῦ προσώπου, τοῦ βίου καὶ τῆς τελευτῆς αὐτῆς, ὡς ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐκλεκτῆς καὶ προωρισμένης γιὰ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐξυπηρέτηση τῶν βουλῶν Αὐτοῦ περὶ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀπαντοῦν κυρίως στὰ ἀπόκρυφα βιβλία, ἐκκλησιαστικοῦ, δηλαδὴ ἀντιαιρετικοῦ, χαρακτῆρα βιβλία, ὡς τὸ καλούμενον Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου, ποὺ προέκυψε περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀρχαιότατη παράδοση, κατὰ τὸν πυρῆνα τουλάχιστον ἱστορικῆς, ποὺ περιεσώθηκε ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἐμφανίστηκε καὶ στὴν λατινικὴ ἔκφανση τῆς ἀποκρύφου τούτου ἐπεξεργασία (λατ. *De nativitate Mariae* (νατιβιτάτε μάριε), τὰ εὐαγγέλια τοῦ Ψευδοματθαίου, τοῦ Ψευδοθωμᾶ, τοῦ Ψευδοπέτρου, τὸ ἀραβικὸ εὐαγγέλιο περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ κ.ἄ. Σ' αὐτὰ συγκαταλέγεται καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἀναφανέν ἀπόκρυφο, στὴν λατινικὴ *Transitus Mariae* (τρανζιτάτους μάριε, δηλ. περὶ τῆς Μεταστάσεως τῆς Μαρίας). Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἰδιαίτερη ἐπίδραση στὴν διαμόρφωση τῆς ἐορτολογικῆς, ὕμνολογικῆς καὶ ἄλλης διὰ τῶν καλῶν τεχνῶν ἐκδηλώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως σέ σχέση πρὸς τὴν ἱστορία καὶ τὸ πρόσωπο τῆς Παρθένου Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ἔχει τὸ Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου¹. Αὐτὸ ἐξιστορεῖ λεπτομερῶς τὰ κατὰ

¹ Κατωτέρω παραπέμπομεν κατὰ τὴν διαίρεση τῆς ἐκδόσεως τοῦ K. Tischendorf, *Evangelia apocrypha*, Lipsiae MDCCCLIII, κατὰ «πιστὴν

τὴν γέννηση, τὴν παιδικὴ ἡλικία καὶ τὴν νεότητα αὐτῆς, ὅπως καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὡς ἐκ Παρθένου προέλευση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐχέγγυον περὶ τοῦ ὅτι μέ τό ἀπόκρυφο αὐτό περιεσώθησαν καὶ γνήσια στοιχεῖα τῆς ἀρχηγόνου παραδόσεως ἀποτελεῖ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση. Διὰ μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων τοῦ Δ' καὶ τοῦ Ε' αἰῶνος σαφῶς ἐκδηλώθηκε αὐτὴ ὡς ἐπαγρυπνοῦσα ἐπὶ τῶν ἀποκρύφων καινοδιαθηκικῶν συγγραφῶν καὶ συνιστῶσα προφύλαξη ἀπὸ τῶν δι' αὐτῶν μεταδιδομένων². Σεβάσθηκε ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση τὰ προερχόμενα στοιχεῖα περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τό Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου, ὡς γνήσια ἀπὸ αὐτὴ θεωρηθέντα. Ἀπὸ αὐτῆς δε τὴν ἐπικύρωση χρησιμοποιήθηκαν αὐτὰ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ κατὰ τὴν διαμόρφωση τῶν συναφῶν ἐορτολογικῶν, ὑμνολογικῶν καὶ ἄλλων σχετικῶν πρακτικῶν, ἐποικοδομητικῶν, ἐκδηλώσεων τῆς εὐσεβείας³. Ἀντιθέτως, τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποβλέπουν στὴν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερο ἔξαρση καὶ τὸ ἐντυπωσιακὸ γενικῶς, ὅπως ἐκεῖνο περὶ τῆς ἐπιβεβαιώσεως τῆς μετὰ τὸν θεῖον τόκο παρθενίας τῆς Μαρίας «διὰ τῆς ὑπὸ τῆς μαίας ἐπιψαύσεως»⁴, ἐπηρεάσθησαν ἔγκαιρα καὶ ἐξωστρακίσθησαν τελικῶς τῆς δογματικῆς καὶ ἄλλης συναφοῦς διαμορφώσεως ὡς ἀπαράδεκτα.

ἀνατύπωσιν τοῦ κειμένου τῆς Λειψίας», ἐν Ἀθήναις 1959.

² Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, PG 33, 496. Μεγάλου Ἀθανασίου, PG 26, 1436, 1440. Ἱερωνύμου, PL, 23, 201, 26, 88. Ἰννοκεντίου Α', PL, 20, 502.

³ Βλ. ἐπὶ παραδείγματι τοιαύτην χρησιμοποίησι στοιχείων στὸν Γρηγόριο Νύσσης, Λόγον εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, PG 46, 1137-1140.

⁴ Πρωτευαγγέλιον Ἰακ., κεφ. XX, I, περιωζόμενον καὶ στὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, Στρωματεῖς Ζ', XVI, BEP, H', 291.

Οἱ ἀρχαιότερες μαρτυρίες στήν Καινή Διαθήκη περὶ τῆς κατὰ σάρκα προελεύσεως τοῦ Κυρίου, συνεπῶς δὲ καὶ περὶ τῆς «ἐκ γυναικὸς» μητρότητος αὐτοῦ, εἶναι οἱ ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου⁵. Καὶ δὲν ἀναφέρεται μὲν σ' αὐτὰ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς, τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος παρουσιάζεται νὰ γνωρίζει γενικώτερα τὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν καλουμένων ἀδελφῶν αὐτοῦ⁶ καθιστᾷ εὖλογο τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸς θὰ ἐγνώριζε ἐγγύτερα καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον, συνεπῶς δὲ καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ σημασία ἄλλωστε τῶν μαρτυριῶν τούτων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰδικά στο Γαλάτας δ' 4, δὲν ἔγκειται τόσον στήν δι' αὐτῶν ἀρχαιοτάτη ἐπαλήθευση τῆς περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἱστορικοῦ προσώπου πεποιθήσεως, ὅσον στήν ἤδη δι' αὐτῶν ἐκφαινομένη βεβαιότητα, ὅτι ἡ ἐξ ἀνθρώπων μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξαιρουμένη κατὰ τὴν μοναδικότητα αὐτῆς σέ σχέση πρὸς τὸ υπόλοιπο ἀνθρώπινο γένος, ἀπὸ τό ὁποῖο πάντως προέρχεται, καὶ εἰδικώτερα σέ σχέση πρὸς τὴν γενεὰ τοῦ Ἰησοῦ⁷, ἀνάγεται σέ οὐσιώδη παράγοντα τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σωτηριώδους σχεδίου τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θείας ἐναθροπήσεως, σέ ἀναφορά ἀσφαλῶς καὶ πρὸς τὰ συναφῶς προεπισημαινόμενα στήν Γένεση γ' 15.

Ἀπὸ τὴν προϊστορία τῆς Μαρίας, πρὸ τῆς συγκεκριμένης κλήσεως στήν θεία μητρότητα καὶ ἀναδείξεως αὐτῆς, περισώζονται στήν

⁵ Γαλάτας δ' 4 καὶ ἐν Ρωμ. θ' , 5.

⁶ Ἀ' Κορινθίους θ' 5, Γαλάτας α' 19.

⁷ Βλ. τοὺς «Πατέρας» τοῦ Ρωμαίου γ' , 5.

ἐκκλησιαστική παράδοση, κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσα ἀπὸ τοῦ Πρωτευαγγέλιου τοῦ Ἰακώβου συναφῆ ἀποτύπωση, τὰ ἐπόμενα στοιχεῖα:

ὅτι αὕτη γεννήθηκε ἐκ πρώων στείρων εὐσεβῶν γονέων, τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης, κατοικούντων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ψευδοματθαίου⁸ στήν Ἱερουσαλήμ, τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως τῆς Μαρίας πού δέν κατονομάζεται πάντως στό Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου (ἄλλες παραδόσεις φέρουν αὐτήν ὡς γεννηθεῖσα στή Ναζαρέτ ἢ στήν παρακειμένη Σεπφωρίδι).

ὅτι, ὡς ἐκδήλωση τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἐλεηθέντων διὰ τῆς γεννήσεως αὐτῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατόπιν τῶν προσευχῶν τους, γονέων της καὶ σέ ἐκπλήρωση σχετικῆς ὑποσχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν Θεό, φέρεται καὶ παραδίδεται αὕτη κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας της στὸν Ναόν τῶν Ἱεροσολύμων, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου καὶ παραμένει ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τῶν ἱερέων τοῦ Ναοῦ· ὅτι κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της παραδίδεται αὕτη, μέ τὴν φροντίδα τοῦ ἀρχιερέως Ζαχαρία, στὸν Ἰωσήφ, οἰκοδόμο στὸ ἐπάγγελμα, ἀπὸ τὴν ράβδον τοῦ ὁποῖου, *«ἐξῆλθε περιστερὰ καὶ ἐπετάσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν»* αὐτοῦ⁹, καὶ ὁ ὁποῖος ἔτσι ἀνεγνωρίσθηκε ὡς ὁ ἐκλεκτός, γιὰ νὰ λάβει αὕτη ὑπὸ τὴν προστασία του, ὅπως αὐτός καὶ τὴν *«παρέλαβεν εἰς τήρησιν ἑαυτῶ»*, δηλαδή τὴν μνηστεύθηκε. Ὅλα αὐτὰ παρουσίασε βεβαίως ἐπὶ τὸ εὐλαβέστερον ἢ ἀνεπτυγμένη, ἀπὸ τὸν ἀρχέγονον πυρῆνα, παράδοση, εἰδικά τὴν παραμονὴν στό Ναό καὶ τὴν

⁸ Κεφ. 1, στ. 1, κατὰ τὴν ἴδια ὡς ἀνωτέρω ἔκδοση τοῦ Tischendorf.

⁹ Βλ. ἐνθ' ἀνωτ. IX, 1.

στὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων εἴσοδο, τὰ ὅποια παρουσιάζονται ἔτσι καὶ ὡς πρωτοφανῆ, διότι, πράγματι, εἴσοδος καὶ παραμονὴ στὸν Ναό, καὶ δὴ στὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, θήλεος πουθενά δέν μαρτυρεῖται στήν ἰσραηλιτικὴ παράδοση. Ἡ περὶ τῆς Μαρίας ἀνεπτυγμένη παράδοση ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τῶν διαμορφωτῶν κατὰ καιροὺς τοῦ Πρωτευαγγελίου τοῦ Ἰακώβου σέ συνάρτηση πάντοτε πρὸς τὴν πρόθεση καὶ τὴν δυνατότητα τοῦ ἀρχικοῦ συγγραφέως (καταγραφέως τῶν διηγήσεων), ὅπως τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπὸ προφορικές ἀσφαλῶς διηγήσεις περισωζόμενα νὰ μὴ ἀλλοιώνουν στὰ οὐσιώδη τὸν πυρῆνα τοὺς γεγονότα.

Τὰ κατὰ τὴν Μαρία ὡς τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου γνωρίζουμε κυρίως ἀπὸ τοὺς δύο συνοπτικούς εὐαγγελιστὲς Ματθαῖο καὶ Λουκᾶ καὶ δὴ ἀπὸ τὴν ἐξιστορησὴ τους κατὰ τὴν γέννηση, τὴν βρεφικὴ περίοδο καὶ τὴν πρώτη παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων πληροφοριῶν τῶν ιδίων εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν εὐαγγελιστῶν Μάρκου καὶ Ἰωάννου, ποὺ ἀναφέρουν σποραδικές περιπτώσεις ἐμφανίσεως τῆς Μαρίας κατὰ τὴν δημοσίᾳ δράση τοῦ Κυρίου, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τέλος κατὰ τὸ Πράξεων ἀ 14 ἡ ἐμβρυώδης Ἐκκλησία πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, διαμορφωμένη ἤδη διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς κοινῆς προσευχῆς σέ κοινωνία ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, ἀναμένει τὴν ὀριστικὴ λήψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «*σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίας τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ*». Ἡ ρητὴ αὕτη, μετὰ τοῦ ὀνόματος, μνεῖα ὑποδηλώνει ἀσφαλῶς τὴν διάκριση καὶ τὴν τιμὴ, τῆς ὁποίας ἡ Μαρία, ὡς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέλαυσε στήν

ἀρχέγονη ἐκείνη μορφή τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ὁποία τιμὴ συνεχίζεται ἀκολούθως ἀποδιδομένη σ' αὐτὴ καὶ σέ ὅλη τὴν καθολικὴ ἀναπτυσσομένη Ἐκκλησία τῆς ἀμέσου ἀποστολικῆς καὶ μεταποστολικῆς περιόδου.

Ἡ ἱστορικότητα τῶν πληροφοριῶν τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου¹⁰ καὶ Λουκᾶ¹¹ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς προερχομένου ἐκ Μαρίας τῆς μητέρας αὐτοῦ θαυμαστῶς, διασφαλίζεται γιὰ τὸν πιστεύοντα ἐξ αὐτῆς ταύτης ἤδη τῆς πίστεως στὴν ἀλήθεια περὶ τοῦ θαυμαστῶς πραγματοποιουμένου μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας γιὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ. Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ μυστήριον ἐξυπηρετοῦν στὴν κατανόησή του ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὡς ἱστορικοῦ γεγονότος καὶ ἐπικάρπωσή του, τὰ ἐπισυμβαίνοντα θαυμαστὰ ἢ «μεγαλεῖα» περὶ τὸ βρέφος Ἰησοῦ καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἄμεσο αὐτοῦ περιβάλλον. Τούτων τῶν θαυμαστῶν γεγονότων λαμβάνει πεῖρα πρώτη, προσδιοριζομένη βαθμηδὸν ὑπὸ αὐτῶν στὴν ὅλη περαιτέρω ἔναντι τοῦ μυστηρίου τούτου στάση της, ἡ ἀμέσως ἐξ ἀνθρώπων ἐξυπηρετήσασα (Παρθένος Μαρία) αὐτὸ μὲ τὴν προσφορά τῆς μητρότητος στὸν σαρκούμενον καὶ ὡς ἄνθρωπον ἀσθενῆ (βρέφος) ἐκδηλούμενο θεῖο πρωταγωνιστὴ του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἄγει ἀναγκαστικῶς καὶ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Μαρία ἦταν σέ θέση νὰ συλλάβει ἐξ ἀρχῆς καὶ τὸ πλήρες νόημα τῶν συμβαινόντων περὶ αὐτὴν καὶ τὸν προελθόντα ἐξ αὐτῆς. Ἀμφισβήτηση, λοιπὸν, τῆς ἱστορικότητος τῶν ἐξιστορουμένων ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς Ματθαῖο

¹⁰ Βλ. ἀ 18, β 23.

¹¹ Βλ. ἀ 26-β 52.

καὶ Λουκᾶ περὶ τῆς Μαρίας καὶ τῆς θείας μητρότητος αὐτῆς γιὰ τὸν λόγο τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν μετὰ θαυμάτων δὲν δύναται νὰ ἔχει ἰσχὺ γιὰ τὸν πιστεύοντα χριστιανό. Ἄλλωστε τὰ παρουσιαζόμενα θαύματα στὰ εὐαγγέλια αὐτά εἶναι, καταφανέστατα, οὐσιωδῶς διάφορα κατὰ τὴν φύση τους καὶ τὴν μορφή τους ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ «θαύματα», μετὰ τῶν ὁποίων παρουσιάζονται συνυφαινόμεναι οἱ γεννήσεις καὶ οἱ προβολές «θεοτήτων» τοῦ μύθου καὶ τῆς φαντασίας.

Ἐκτὸς τῆς ἐπὶ τῆς γενικῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρητικῆς προϋποθέσεως, πού στηρίζεται στὴν δυνατότητα καὶ πραγματικότητα τοῦ θαύματος σέ συνάρτηση πρὸς ἅπαντα τὰ συντελούμενα κατὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ τὴν ἱστορικότητα τῶν θαυμαστῶς περὶ τῶν ἐπισυμβάντων τὴν Παρθένο Μαρία ὡς μητέρα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος καὶ νηπιάσαντος λυτρωτοῦ, διασφαλίζει καὶ προσεκτικὴ φιλολογικὴ καὶ ἄλλη συναφὴς διερεύνηση τῶν σχετικῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν. Περὶ τῶν δύο συνοπτικῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ τυγχάνει πράγματι ἀνεγνωρισμένο, ὅτι αὐτοὶ στὸ ἔργο τους ἐκδηλώνουν πρόθεση, καὶ ἀναμφισβήτητη συνάμα ἱκανότητα, ὅπως τὰ κατὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ γενικῶς, τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο, νὰ παρουσιάσουν κατὰ κύριο λόγο ἱστορικῶς, δηλαδή κατὰ τὴν πραγματικὴ ἀπεικόνιση αὐτῶν στὴν συγκεκριμένη τοπικὴ καὶ χρονικὴ ἐκδηλωσή τους, πού ἐπαληθεύεται ἔτσι καὶ ἐκ τοῦ ὅλου συναπεικονιζομένου περιβάλλοντος.

Ἀπὸ τὸν γενικώτερο χαρακτῆρα τῶν δύο συνοπτικῶν εὐαγγελικῶν συγγραφεῶν δὲν δύναται νὰ ἐξαιρεθεῖ ἡ συμπεριλαμβανομένη σ' αὐτές

ιστορία τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, πού ἐκτίθεται σέ συνάρτηση μέ τήν μητέρα αὐτοῦ. Στίς σχετικές διηγήσεις τῶν δύο τούτων εὐαγγελιστῶν δύναται πράγματι ὁ ἀπροκατάληπτος παρατηρητής νά διαπιστώσει κατάδηλη παλαιστινή τοπική ἀπόχρωση, παλαιοϊουδαϊκά χαρακτηριστικά, ἀπλότητα καὶ φυσικότητα ἐκθέσεως, ἀμεσότητα περιγραφῆς καὶ ἀποτυπώσεως γεγονότων, ὀργανική συσχέτιση αὐτῶν πρὸς βασικὴ παραδεδομένη ἰδεολογία. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος διακρίνεται γιὰ τήν πυκνὴ ἀπὸ αὐτὸν ὑπόμνηση ὅτι διὰ τῶν συμβαινόντων πληροῦνται προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης¹². Ἐνῶ, στὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ μόνο γενικώτερα ὑπεμφαίνεται διὰ τῶν λόγων τοῦ Ἀγγέλου κατὰ τὸν Εὐαγγελισμόν¹³, ὅτι διὰ τοῦ καρποῦ τῆς κοιλίας της θὰ ἐπαληθευθοῦν παλαιοδιαθηκικὰ ἀγαθὰ, θὰ πληρωθοῦν μεσσιανικὲς ἐπαγγελίες ὡς ἐσχατολογικὲς προσδοκίες¹⁴. Καί στοὺς δύο εὐαγγελιστὲς διαπιστώνεται εὐκόλα ὅτι καμμία ἰδιαίτερη προσπάθεια καταβάλλεται ἀπὸ αὐτοὺς, ὅπως τὰ ἐξιστορούμενα περιβληθοῦν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν καταπλήσσουσα ἐκείνη μεγαλοπρέπεια, τὴν συνοδεύουσαν συνήθως τίς ἀνακυκλούμενες φαντασιοπληξίες στὴν σφαῖρα τοῦ θρύλου καὶ τοῦ μύθου καὶ τὴν ἀποσκοποῦσα στὴν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιβολὴ αὐτῶν πρὸς ἐξυπηρέτηση ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Στὴν τελευταίαν αὕτῃ κατηγορίᾳ ἐμπίπτουν καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως ἀποκρουσθέντα καὶ ἀποκλεισθέντα ἀπόκρυφα βιβλία

¹² Βλ. ἀ 23: β 6' 15: 17-18' 23.

¹³ Βλ. ἀ 32-33 καὶ 35.

¹⁴ Πρβλ. παρὰ τῷ αὐτῷ Λουκᾶ καὶ τοὺς ὕμνους ἀ 46-55. 68-79. β 29.33.

τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀξιοπαρατήρητη τυγχάνει ἡ φυσικότητα καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς περιγραφῆς τους κατὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖ αὐτὰ στὸ γυμνὸ περιβάλλον τῆς πτωχείας, τῆς ἀθλιότητος, ἐξ ἐπόψεως ἐξωτερικῶν συνθηκῶν, πραγματοποιήσεώς τους. Τοῦτο ἰσχύει καὶ γι' αὐτές τίς σκηνές τῆς ἀναζητήσεως καὶ προσκυνήσεως ἀπὸ τοὺς Μάγους τοῦ «παιδίου», ἔνθα βεβαίως οἱ Μάγοι δὲν παρουσιάζονται ὡς μεγαλοπρεπεῖς ἡγεμόνες ἢ βασιλεῖς, ὅπως αὐτό ἐπισυμβαίνει στὸν μεταγενέστερο, δυτικὸ ἰδίως, θρῦλο. Τίς σκηνές ἄλλωστε αὐτές συνοδεύει ἄμεσος φοβερὸς κίνδυνος καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ παιδίου καὶ ἀναγκαστικὴ ἀνάληψη φυγῆς αὐτοῦ καὶ τῆς μητέρας του πρὸς σωτηρία, ὑπὸ δυσκολώτατες ἀσφαλῶς συνθῆκες πραγματοποίησεως καὶ εὐτυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου ἀληθὲς τυγχάνει ὅτι στίς σχετικές, ἐμφανῶς πλουσιώτερες καὶ πλαστικώτερες διηγήσεις τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκδηλώσεως τῶν περιστατικῶν παρουσιάζεται καθαρώτερη καὶ ἡρεμώτερη, ἐορταστικὴ καὶ λειτουργικὴ, καὶ διακεκοσμημένη διὰ λειτουργικῶν, ὕμνολογικῶν καὶ ἄλλων συναφῶν, σέ γνήσιο παλαιοδιαθητικὸ ὕφος καὶ πνεῦμα συντεθειμένων στοιχείων. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἀκριβῶς περὶ τῆς γνησιότητος τῆς πηγῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Λουκᾶς παραλαμβάνει τίς πληροφορίες του, καὶ περὶ τῆς πιστότητος μετὰ τῆς ὁποίας αὐτὸς χρησιμοποιεῖ τὰ παραληφθέντα. Ἡ πηγὴ τοῦ Λουκᾶ προέρχεται προφανῶς ἐκ περιβάλλοντος ἱερατικοῦ. Ἡ ὅλη δομὴ, τὸ γλωσσικὸ ὕφος καὶ ὁ ρυθμὸς ἀκόμη τῶν σχετικῶν διηγήσεων στό εὐαγγέλιο τοῦ

Λουκᾶ, ἀναγνωρίζονται ὡς μαρτυροῦντα ὅτι οἱ διηγήσεις αὐτές προέρχονται ἐξ ἀρχαίας γαλιλαιακῆς παραδόσεως. Ὑπάρχοντα ἀρχικῶς τὰ δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ στήν ἐβραϊκὴ γλῶσσα καταγεγραμμένα, πρέπει νὰ εἶχαν μεταφρασθεῖ νωρὶς στήν ἐλληνικὴ ἀπὸ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανό, ἐξοικειωμένου μετὰ τοῦ γλωσσικοῦ ὕφους καὶ τοῦ πνεύματος τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα (Ὁ). Τό ὕφος αὐτό σαφῶς διακρινόμενο καὶ κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐν λόγῳ πηγῆς ἀπὸ τοῦ Λουκᾶ, ἰδιαιτέρως στοὺς σ' αὐτό περιλαμβανομένους ὕμνους, ἀ 46-55: 68-79: β 29-32, ἐνῶ αὐτός κατὰ τὰ ἄλλα σχετικῶς ἐλληνίζει. Τὰ διαδραματιζόμενα στίς διηγήσεις στηρίζονται καὶ κινοῦνται ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐκδηλώσεως. Ὁ καταγραφέας τοὺς ὑπῆρξε πρόσωπο ποὺ ζοῦσε ὁλοκληρωτικὰ στήν ἀτμόσφαιρα τῆς λατρείας στό Ναό καὶ προϋπόθετε νὰ γνωρίζει ὁμοίως καλὰ τὰ σχετικὰ μέ τὴν λατρεία αὐτή. Τοῦτο καταδεικνύει πράγματι ἡ πλαστικὴ ἀποτύπωση ἱερατικῆς εὐσεβείας, στήν οἰκία τοῦ Ζαχαρίου γιὰ παράδειγμα στό Λουκᾶ ἀ 5-80 καὶ γενικώτερα ἡ ἀκριβολόγος περιγραφὴ ἰουδαϊκῆς μορφῆς βίου κατὰ τὴν περιτομὴ τοῦ παιδίου¹⁵, τὴν παράστασιν στό Ναό, τὴν ὑπαπαντή¹⁶ καὶ τὴν μετάβασιν στό Ναὸ¹⁷. Θὰ ἦταν συνεπῶς ὁ καταγραφέας τῶν διηγήσεων αὐτῶν ἱερέας στό Ναό, ὅπως ὁμοίως τέτοιος ἱερέας πρέπει νὰ ὑπῆρξε καὶ ὁ μεταφραστής. Μετ' ἀποχρῶντος λοιπὸν λόγου οἱ ἱερεῖς αὐτοί

¹⁵ Βλ. β 21.

¹⁶ Βλ. β 22-39.

¹⁷ Βλ. β 41-52.

ἀναζητοῦνται μεταξύ τῶν ἱερέων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ χωρίο τοῦ Λουκᾶ στίς Πράξεις στ' 7 προσῆλθαν νωρὶς στὴν «νέαν πίστιν». Ἀπὸ τέτοιους ἱερεῖς, φαίνεται, νὰ ἔλαβε ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς τίς διηγήσεις περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν συναφῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ χρησιμοποίησε αὐτές στὴν βεβαιότητα περὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν ὡς πρὸς τὰ γενικὰ καὶ μόνον σέ ὠρισμένες διασαφήσεις ἢ πληροφοριακές ἐπεξεργασίες προέβη ὁ ἴδιος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι στὴν ἐμφανῆ ἐκείνη ἐπεξήγηση στό β' 2 τοῦ εὐαγγελίου περὶ τῆς ἀπογραφῆς, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς πρώτης ἀπογραφῆς τῆς γενομένης «*ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου*», ἐφ' ὅσον φαίνεται ἐκ τοῦ Ἰωσήπου καὶ ἐκ τῆς λεγομένης ἐπιγραφῆς τοῦ Tivoli (Τιβόλι), ὅτι ἐπὶ Κυρηνίου, δις ἡγεμονεύσαντος, ἔγινε, καὶ δεύτερη ἀπογραφή. Ὅτι δὲ οἱ γραπτῶς ἢ καὶ προφορικῶς μεταδώσαντες στὸν Λουκᾶ τίς σχετικές διηγήσεις ἱερεῖς ἄκουσαν αὐτές ἐκ πρώτου στόματος καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Μαρία, μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ περιβάλλοντος ἐξοικειωμένης, εἶναι κατὰ τὰ ἀνωτέρω πιθανώτατο καὶ λογικώτατο. Ἔτσι δὲ λογικώτατο εἶναι, ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς πίστεως καὶ ἐκ τῶν διακριβώσεων τῆς ἀπροκαταλήπτου κριτικῆς ἀναλύσεως, καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἀπὸ τὸν Λουκᾶ περὶ τῆς Μαρίας ἐκτιθέμενα συντελεσθέντα γεγονότα τυγχάνουν ἱστορικά, θαυμαστὰ κατὰ τὸν ἰδιάζοντα σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα καὶ σκοπὸ.

Τέλος, δὲν τυγχάνει ἄσκοπη καὶ ἡ ὑπόμνηση στὴν παρούσα συνάφεια ὅτι τὰ περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τῶν περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐξιστορούμενα γεγονότα χωρίζονται ἀπὸ τῆς

καταγραφῆς τους στὰ εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ διὰ τῆς χρονικῆς ἀποστάσεως δύο ἀνθρωπίνων γενεῶν, ἐνῶ τὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὸν δημόσιο βίο τοῦ Κυρίου ἀπέχουν ἀπὸ τῆς ἐκθέσεώς τους στὰ εὐαγγέλια κατὰ μία μόνο. Ἔτσι, τὰ τελευταῖα αὐτὰ περιστατικὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὸν ἀκριβέστερο ἔλεγχο τῶν ἱερῶν - συγγραφέων, καὶ προσφέρονται καὶ ἀπὸ ἀμεσότερη γνώση σ' αὐτοὺς, ἀποβλέποντας ἄλλωστε μέ τις συγγραφές τους στὴν κατὰ πρῶτο λόγο προβολὴ τῶν γεγονότων ἀπὸ τὸν δημόσιο βίο τοῦ Κυρίου, τῆς διδασκαλίας, τῆς θαυματουργίας, τοῦ πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως, σὰν τοὺς κύριους ἀπολυτρωτικούς ἢ γενικώτερα σωτηριολογικούς συντελεστές.

Κατὰ τίς προϋποθέσεις αὐτές, ἀπὸ τίς σποραδικές πληροφορίες στὴν Καινὴ Διαθήκη περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, προκύπτει ἡ ἐπομένη βιογραφικὴ εἰκόνα τῆς Μαρίας, ἀπὸ τῆς νεανικῆς πλέον ἡλικίας της, ἀπὸ τῆς ὁποίας αὐτὴ ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας. Ἀπὸ τὴν κατὰ κοινὴ βάση ἀπὸ τὸν Ματθαῖο καὶ τὸν Λουκᾶ παρεχομένης ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων κατὰ τὴν γέννηση καὶ τὴν πρώτη ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ καὶ τίς ἰδιαίτερες πληροφορίες, τίς ὁποῖες συναφῶς παρέχει καθένας ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς εὐαγγελιστές, μαρτυρεῖται ὅτι ἡ Μαρία, νεαρὰ κόρη, «παρθένος», εὐρίσκετο σὲ σχέση μνηστείας πρὸς τὸν Δαβιδίδην Ἰωσήφ¹⁸. Προκειμένου περὶ τοῦ περιεχομένου προσδιορισμοῦ στό Λουκᾶ ἀ 27 «ἐξ οἴκου Δαβίδ», πρέπει νὰ παρατηρηθοῦν τὰ ἑξῆς. Ἄν ὁ

¹⁸ Ματθαίου ἀ 16, 20: Λουκᾶ ἀ 27.

προσδιορισμός αυτός θεωρηθεῖ ὡς παράθεση στοῦ ἀμέσως προηγούμενου «*ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ*», τότε μέ αυτό μαρτυρεῖται ἡ καὶ ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ καταλόγου τοῦ Ματθαίου γνωστὴ δαβιδικὴ προέλευση τοῦ Ἰωσήφ. Ἄν ὅμως τὸ «*ἐξ οἴκου Δαβὶδ*» συσχετισθεῖ πρὸς τὸ κυρίως προσδιοριζόμενο στό στίχο αὐτό πρόσωπο, πρὸς τὴν «*παρθένον, ἐμνηστευμένην*», πρὸς τὴν ὁποία ἀπεστάλει ὁ Ἄγγελος, τοῦ περὶ τοῦ «*ἀνδρός*» προσδιορισμοῦ, θεωρουμένου ὡς λήγοντος, μέ τὴν παράθεση τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ «*Ἰωσήφ*», τότε δικαιώνονται οἱ θεωροῦντες καὶ τὴν Μαρία ὡς δαβιδικῆς προελεύσεως ἤδη κατὰ τὴν πληροφορία αὐτὴ τοῦ Λουκᾶ. Ἡ δαβιδικὴ πάντως καταγωγὴ καὶ τῆς Μαρίας, ὑπεμφαινομένη, ἐμμέσως τουλάχιστον, καὶ ἄλλοῦ στήν Καινὴ Διαθήκη¹⁹, θεωρεῖται ὡς ἀπαρασαλεύτως βεβαία στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Β' ἐκατονταετίας²⁰.

Μεμνηστευμένη ἡ Μαρία μετὰ τοῦ Ἰωσήφ κατοικεῖ στη Ναζαρέτ, χωρὶς νὰ ἔχει ἀκόμη ὀδηγηθεῖ ὡς σύζυγος στὸν οἶκο στὸν ὁποῖο παρέμενεν ὁ Ἰωσήφ μετὰ τῶν τέκνων του, ἀρρένων καὶ θηλέων, ἀπὸ τὸν πρῶτο γάμο του, κατὰ τὰ παραδιδόμενα στό Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου, τὰ ὁποῖα ἀργότερα ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη τοῦ περιβάλλοντος τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐκλήφθηκαν ὡς «*ἀδελφοί*» (ἄρσεν. καὶ θήλυ) αὐτοῦ. Τὴν ὑποκειμενικὴ αὐτὴ ἀντίληψη τοῦ πλήθους

¹⁹ Λουκᾶ ἀ 32' β 4-5: Ρωμαίους ἀ 3.

²⁰ Πρωτευαγγέλιο Ἰακώβου 10, 1. Ἰουστίνου Ἀ , Ἀπολογία 32, 14: Διάλογος Πρὸς Τρύφωνα 43, 1 45, 3 100, 2. 120: Εἰρηναίου Ἐλεγχος Ψευδωνύμου Γνώσεως III, 21, 5. III, 26, 1: Τερτυλλιανοῦ, Adv. Marc. III. 17. De carn. Christi, 22. Πρβλ. καὶ Oscar Culmann, Die ersten Glaubensbekenntnisse, Theologische Studien, Heft 15 Zurich 1943, σ. 50, σημ. 8.

χρησιμοποιοῦν καὶ ἴδιοι οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ κατὰ τὴν ἀποτύπωση ἀπ' αὐτοῦς τῆς λείαν ἄλλωστε σποραδικῆς ἐμφανίσεως τῶν «ἀδελφῶν» αὐτῶν κατὰ τὴν δημοσίᾳ δράση τοῦ Κυρίου. Ἔτσι, γίνεται λόγος ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς γενικώτερα περὶ τῆς «οἰκογενείας» τοῦ Ἰησοῦ, δηλαδή τοῦ «πατρός» τοῦ Ἰωσήφ, τῆς «μητρός» τοῦ Μαρίας, τῶν «ἀδελφῶν» (ἄρσεν.) καὶ τῶν «ἀδελφῶν» (θηλ.)²¹. Ὅτι οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ ἀρκοῦνται ἀπλῶς στὴν κατὰ τὴν κοινή, τὴν μὴ ἀκριβολογοῦσα, ἀντίληψη τοῦ πλήθους παράθεση τοῦ χαρακτηρισμοῦ των τῆς «οἰκογενείας» τοῦ Ἰησοῦ, χωρὶς νὰ παρεμβάλλουν καὶ τὴν δική τους βεβαία γνώση περὶ τοῦ ποιά ἦταν ἀκριβῶς ἡ πραγματικὴ πρὸς αὐτὸν σχέση τῆς μητρότητος τῆς Μαρίας, τῆς πατρότητος τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν ἐνίοτε κατονομαζομένων, ἄλλοτε δὲ περιληπτικῶς ἀναφερομένων «ἀδελφῶν» (ἄρσεν. καὶ θηλ.) τοῦ Ἰησοῦ, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὸ Μάρκου στ' 3 «Μαρία», τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς χαρακτηρίζεται ὡς «υἱός», δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ μητέρα, ἡ παρθένος Μαρία. Ἡ ἐνταῦθα, στὸ Μάρκου στ' 3, Μαρία πρέπει νὰ εἶναι ἄλλη Μαρία, πιθανώτατα ἡ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη ιθ' 25. Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ (σύζυγος ἢ θυγάτηρ τούτου, ἀπροσδιόριστο, μᾶλλον θυγάτηρ), ἀδελφοῦ (κατὰ τὸν Εὐσέβιο²², τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος, ἡ ἀναφερομένη ἄλλοι ἀπὸ τοὺς συνοπτικούς κατὰ ποικιλία σχετικῶν

²¹ Λουκᾶ δ' 22, γ' 49: Μάρκου στ' 3: Ματθαίου ιγ' 55-56. Μάρκου γ' 31-33. Ματθαίου ιβ' 46-47. Λουκᾶ ή' 19-20. Ἰωάννου α' 45. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου β' 12.

²² Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία III, 11.

προσδιορισμῶν, ὡς «*Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ*» ἢ «*ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ*» ἢ «*ἡ ἄλλη Μαρία*» ἢ «*Μαρία ἡ Ἰακώβου*»²³. Ἐπικρατέστερος πάντως τυγχάνει ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἄλλης ταύτης Μαρίας ὡς μητέρας τῶν Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτος, τῶν ὁποίων (ὡς καὶ τῶν Ἰούδα καὶ Σίμωνος) λέγεται καὶ στὸ ἐν λόγῳ χωρίῳ, Μάρκπυ στ' 3, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ «*υἱὸς*» τῆς ἐνταῦθα «*Μαρίας*», τύγχανε «*ἀδελφός*», τῶν τέκνων δηλ. τῆς ἄλλης ἐκείνης Μαρίας, πρὸς τὴν ὁποία συγγέεται ἐδῶ προφανῶς ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη (ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπαναλαμβάνει κατὰ λέξιν, τί ἔλεγε τὸ πλῆθος) ἡ πραγματικὴ μητέρα αὐτοῦ, ἡ Παρθένος Μαρία.

Πρὶν λοιπὸν ἡ Παρθένος Μαρία μεταφερθεῖ ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ στὸν συζυγικὸ οἶκο, δηλαδή ὡς μνηστὴ του, δέχεται στή Ναζαρέτ τὸ θεῖο εὐαγγελισμὸ πού περιγράφεται ἀπὸ τὸν Λουκᾶ λεπτομερῶς,²⁴ σέ ἀναπαράσταση τῆς ἀθωότητος καὶ ἀγνότητος πού δέχεται τὴν ἀπροσδόκητὴν ἐπίσκεψιν παρθένου καὶ σέ ἱεροπρεπῆ ἐμφάνισιν τῆς ὅλης σκηνοθεσίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας τὸ ὑπερφυῆς γεγονὸς συντελεῖται. Ἀπὸ τὸν ἄγγελον προσαγορεύεται αὕτη, διὰ χαιρετισμοῦ, ὡς «*κεχαριτωμένη*», μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος εἶναι συνδεδεμένος. Καθησυχάζεται γιὰ τὰ ἀπροόπτως θαυμαστὰ συμβαίνοντα σ' αὐτὴν, διότι, ὡς εὐροῦσα χάριν παρὰ τῷ Θεῷ ὅ ἀποβῇ μητέρα υἱοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ὀνομασθῇ Ἰησοῦς²⁵. Αὐτὸς θὰ κληθεῖ, δηλαδή ὅ ἀναγνωρισθεῖ, «*υἱὸς ὑψίστου*», καταλαμβάνοντας, σέ ἐπιβεβαίωσιν τῆς πραγματικῆς

²³ Μάρκου ιε' 40. Ματθαίου κζ' 56. 61: Λουκᾶ κδ' 10.

²⁴ Βλ. ἀ' 26-38.

²⁵ Βλ. α' 30-31.

θείας του, ὡς υἱοῦ, καταγωγῆς καὶ ιδιότητος, τὸν «*θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*» καὶ «*κυριαρχῶν ἐπὶ τοῦ οἴκου Ἰακώβ ὡς ἀτελεύτητος βασιλεὺς*»²⁶. Ἡ σύλληψη τοῦ παιδίου αὐτοῦ θὰ συντελεσθεῖ δι' ἐπιλεύσεως «*πνεύματος ἁγίου*» καὶ δι' ἐπισκιάσεως ἀπὸ τὴν δύναμη τοῦ ὑψίστου.²⁷

Συνεπῶς, ἡ ἀποτολμηθεῖσα ἔνστασις τῆς Μαρίας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπισυμβεῖ σ' αὐτὴ σύλληψη ἐνῶ εἶναι «*ἀπείρανδρος*»²⁸, καταπίπτει. Τὸ ἐξ αὐτῆς γεννώμενο θὰ ἀνήκει ὁλοκληρωτικῶς στὴν θεία, τὴν ὑπερφυσική, τάξιν θὰ κληθῇ «*ἅγιον*», θὰ εἶναι «*υἱὸς Θεοῦ*»²⁹. Ἡ Μαρία διαβεβαιώνεται τελικῶς ὅτι παρὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ποὺ ἐπιτελεῖ καὶ ἄλλα συναφῆ θαυμαστά, θ' ἀποβεῖ ὄργανο τῶν βουλῶν τοῦ ὑψίστου καὶ ἐκδηλώνει προθυμία ὑποταγῆς στὴν θείαν προσταγὴν τῆς μεταδοθείσης διὰ τοῦ ἀγγέλου.³⁰

Ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο περισώζονται μόνον στοιχεῖα ἀπὸ τό γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπως ἡ «*ἐκ πνεύματος ἁγίου*», πρὸ τῆς γαμικῆς σχέσεως μετὰ τοῦ Ἰωσήφ, σύλληψη «*ἐν τῇ γαστρὶ*» τῆς Μαρίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (τοῦ Μεσσίου),³¹ ἡ τοῦ γεγονότος τούτου ἐπιβεβαίωσις, ὡς καὶ ἡ διακήρυξις περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ, ὡς Σωτὴρ τοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν σχετικὸν χρηματισμὸν τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ τὸν

²⁶ Βλ. ἀ 32-33.

²⁷ Βλ. ἀ 35β.

²⁸ Βλ. ἀ 34.

²⁹ Βλ. ἀ 35β.

³⁰ Βλ. ἀ 37-38.

³¹ Βλ. ἀ 18.

ἄγγελο³², ἢ ἀπὸ τὴν Μαρία ἀσφαλῶς ἀπόδοση στὸν τεχθέντα υἱὸν του ἀπὸ τὸν ἄγγελο προσταχθέντος σ' αὐτήν,³³ ὀνόματος «Ἰησοῦς».³⁴

Μετὰ τὸν θεῖο Εὐαγγελισμό ἀναλαμβάνει ταξίδι στὴν Ἰουδαία καὶ ἐπισκέπτεται ἡ Μαρία κατὰ τὸν Λουκᾶ τὸν συγγενικὸ αὐτῆς οἶκο τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἑλισάβετ, πού διατελοῦσαν σέ εὐφρόσυνη ἀναμονή τέκνου, τοῦ «εἰς Πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ ἀποβάντος Ἰωάννου», διὰ χάριτος, κατὰ φυσικὸ ὅμως ἄλλως τρόπο, πού δόθηκε σ' αὐτούς, ὄντες γεγηρακότες.³⁵ Ἡ Ἑλισάβετ ἀναγνωρίζει μέ τὸν φωτισμὸ παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ πρόσωπο τῆς ἐπισκεπτρίας της τὴν μητέρα τοῦ «Κυρίου της», δηλαδή τοῦ Μεσσίου, καὶ ἐκφωνεῖ σέ χαιρετισμὸ καὶ μακαρισμὸ αὐτῆς μέ εὐλογίες ὅπως μέ τὴν πίστη ἀποδέχθηκε τὰ συντελεσθέντα σ' αὐτὴ θαυμαστά γεγονότα παρὰ τοῦ Κυρίου. Στὸν μακαρισμὸ αὐτό, στό πλαίσιο τρυφεροτάτης σκηνῆς ἐκδηλώσεως ἀμοιβαίων αἰσθημάτων θρησκευτικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ κατ' ἄνθρωπον εὐφροσύνης, γιὰ τὴν συνάντηση κάτω ἀπὸ ἰδιαίτερες συνθῆκες τῆς ἀρξαμένης καὶ στίς δύο γυναῖκες μητρότητος, ἡ Μαρία, καὶ παρὰ τῆς Ἑλισάβετ διαβεβαιωθεῖσα περὶ τῶν ὅλως θαυμαστῶν καὶ ἐξαιρέτων σ' αὐτήν παρὰ τοῦ Κυρίου συντελουμένων, ἐκφωνεῖ καὶ αὐτὴ ὕμνο εὐχαριστίας καὶ αἰνέσεως πρὸς τὸν Θεό, τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτοῦ καὶ ὡς Θ' Ὡδῆς κατὰ τὸν ὀρθο καθημερινῶς στὴν θεία λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, στό «Μεγαλυνάριον»

³² Βλ. ἀ 20-21.

³³ Βλ. Λουκᾶ ἀ 31

³⁴ Ματθαίου ἀ 25, βλ. «καὶ ἐκάλεσεν (αὐτή, ἡ Μαρία) τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν».

³⁵ Λουκᾶ ἀ 39.45.

τῶν στίχων 46-55 τοῦ θαυμασίου τούτου πρώτου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Λουκᾶ εὐαγγελίου.

Κοντά στήν Ἑλισάβετ παραμένει ἡ Μαρία περίπου τρεῖς μῆνες καὶ ἐπιστρέφει στὸν οἶκο της στήν Ναζαρέτ. Ἐνῶ πλησιάζει ὁ καιρὸς τῆς ἀναλήψεως αὐτῆς ὡς συζύγου πλέον ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, διαπιστώνει αὐτὸς ὅτι ἡ μνηστή του διατελεῖ ἤδη ἔγκυος. Στήν ἀγνοιά του γιὰ τὰ συμβάντα ταρασσεται καὶ ἀποφασίζει νὰ διαλύσει τὴν μνηστεία μὲ αὐτὴ ἄνευ θορύβου, ἄνευ δηλαδὴ τῆς ἄλλως συνήθους στοὺς Ἰουδαίους κατὰ τίς παρόμοιες περιπτώσεις διαπομπεύσεως³⁶. Κατὰ τοὺς διαλογισμοὺς τούτους διαφωτίζεται ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ ἄγγελου σέ ὄνειρο περὶ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ προτρέπεται ὅπως παραλάβει Μαρία τὴν γυναῖκα του, ὅπως νυμφευθεῖ δηλ. αὐτὴν³⁷. Ὁ Ἰωσήφ πράττει αὐτὸ ἀνενδοιάστως καὶ σέβεται αὐτὴ περαιτέρω ἀπολύτως ὡς μητέρα τοῦ σωτῆρος τοῦ λαοῦ, ὅπως γνώριζε πλέον αὐτὸ ἐκ τῆς θείας διαβεβαιώσεως³⁸. Ὁ γάμος αὐτός, σέ συνδυασμὸ μετὰ τῆς ἀκλονήτου βεβαιότητος τῆς παραδόσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας στὸ «ἀειπάρθενον», κατενοήθηκε ὀρθῶς ἀφ' ἑνὸς ὡς «φυλακὴ», ἐξασφάλιση, τῆς παρθενίας τῆς Μαρίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς διασφάλιση σ' αὐτὴν καὶ στὸ ἐξ αὐτῆς προελθὸν θεῖο τέκνο τῆς κατὰ τὴν ἀνθρώπινη τάξη ἀπαιτουμένης νομιμότητος. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐντύπωση παραμένει ἄλλωστε τὸ μετὰ ἀπὸ αὐτά, εὐμενῶς ἢ καὶ δυσμενῶς παρακολουθοῦν περιβάλλον τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν δημόσια δράση

³⁶ Ματθαίου ἀ 18-19.

³⁷ Ματθαίου ἀ 20-23.

³⁸ Ματθαίου ἀ 21.

τοῦ Ἰησοῦ, «*νομίζον*» αὐτόν ὡς «*υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ*» κλπ³⁹. Τὴν κοινὴ αὐτὴ ἀντίληψη εἶδαμε ὅτι ἀπηχοῦν καὶ οἱ ἱεροὶ εὐαγγελιστές, ποὺ χαρακτηρίζουν περιστατικῶς τὸν Ἰωσήφ ὡς «*πατέρα*», τὰ δὲ ἀπὸ τὸν πρῶτο γάμο τέκνα του ὡς «*ἀδελφούς*» τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου ἐξιστορεῖ εἰδικώτερα ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς στὸ πλαίσιο τῆς διαταγῆς τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, πρώτης ἐπὶ τοῦ τοπικῶς ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, γενικῆς ἀπογραφῆς τῶν ὑπηκόων τοῦ ἀχανοῦς ρωμαϊκοῦ κράτους. Γιὰ τὴν ἀπογραφὴ εἶχε μεταβεῖ καὶ ὁ Ἰωσήφ στὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, μέ τὴν μνηστὴ τοῦ Μαρίας (ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι καὶ αὐτὴ θὰ ἦταν ἐκ τοῦ δαβιδικοῦ γένους), ἡ ὁποία καὶ γέννησε ἐκεῖ κάτω ἀπὸ ἑκτακτες συνθῆκες «*τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, λαβοῦσα δι' αὐτὸν καὶ τὰς πρώτας τρυφεράς φροντίδας*»⁴⁰. Οἱ ἐλθόντες ποιμένες πρὸς προσκύνηση τοῦ παιδίου, ἀπὸ τὰ περίχωρα, μετὰ ἀπὸ ἐξαίσιον ὄραμα, βρίσκουν αὐτὸ μετὰ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ. Τὰ ἀνακοινωθέντα ἀπὸ τοὺς ποιμένες, τὰ συναφῆ καὶ τὰ θαυμαστὰ συμβάντα ἐπροξένησαν σ' ὅλους τοὺς παρισταμένους θαυμασμό, ὅλως ὅμως ἰδιαιτέρως σημειώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅτι «*ἡ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα*» παρευρισκομένη καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο ἐξιστορουμένη προσέλευση τῶν Μάγων καὶ

³⁹ Λουκᾶ γ' 23.

⁴⁰ Βλ. Λουκᾶ β' 1-7.

προσκύνηση από αὐτοὺς τοῦ «παιδίου»⁴¹ συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς»⁴². Παρόμοιες ἐντυπώσεις δέχθηκε αὐτή

Κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς παρὰ τῶν ποιμένων τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ καὶ τῶν Μάγων τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου προσκυνήσεως χρονικὸ διάστημα εἶχαν συμπληρωθῇ καὶ οἱ 40 ἡμέρες γιὰ τὴν κατὰ τὸν Νόμον,⁴³ μετὰ τὸν καθαρισμὸ τῆς μητρός, παράσταση στὸν Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων πλέον τοῦ «πρωτοτόκου» ἄρρενος, «καίτοι οὐκ ἀνάγκην εἶχεν ἢ παρθένος, ἀλλ' ὅμως οὖν νόμος ἐπληροῦτο».⁴⁴

Ἐκεῖ δέχεται τοὺς μεταβάντας Ἰωσήφ καὶ Μαρία μετὰ τοῦ τέκνου τους ὁ γηραιὸς δίκαιος Συμεών. Αὐτός μετὰ τὴν τέλεση τῶν νομίμων «ἐν ἀγαλλιάσει», διότι καταξιώθηκε νὰ δεῖ τὸν Μεσσία, ἀναφώνησε τὸ «νῦν ἀπολύεις...» καὶ τὴν εὐλόγηση τῶν φορέων τῆς ἀγαλλιάσεως αὐτῆς γονέων καὶ παιδίου, γιὰ τὰ ὅποια πάντα ἐθαύμαζαν ὁ πατέρας αὐτοῦ καὶ ἡ μητέρα του,⁴⁵ προέβη καὶ στίς γνωστὲς προφητεῖες, ἀπευθυνθεὶς εἰδικῶς «πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ» περὶ μὲν τοῦ παιδιοῦ ὅτι θὰ γίνῃ αὐτός, ὅπως ὁ Μεσσίας, τὸ κεντρικὸ σημεῖο, περὶ τὸ ὅποιο θὰ περιστρέφονται οἱ ἀναζητήσεις περὶ σωτηρίας στὸν Ἰσραήλ, ὅπως καὶ «σημεῖον ἀντιλεγόμενον» γιὰ τίς μέλλουσες γενεές τῶν ἀνθρώπων. Γιά τὴν μητέρα του, ὅτι θὰ αἰσθανθεῖ στό μέλλον ὑπέρτατη κατ' ἄνθρωπον θλίψι, ὑπονοώντας προφανῶς τὰ παρὰ τῶν

⁴¹ Ματθαίου 11.

⁴² Λουκᾶ ἀ' 19.

⁴³ Λευϊτικὸ ιβ' 2 κ. ἐξ. Ἐξόδου ιγ' 2.

⁴⁴ Ὁριγένους, Ὁμιλία εἰς Λουκᾶ, ΙΧ, ἔκδ. Πρωσσικὴ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν, ΙΧ, 1930, σ. 101. Πρβλ. καὶ αὐτόθι, σ. 100.

⁴⁵ Λουκᾶ β' 2-34.

ἀνθρώπων σὸν υἱὸν τῆς μέλλοντα νὰ συμβοῦν καὶ δὴ τὸ πάθος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὡς «*ρομφαία*» ἐπρόκειτο νὰ διαπεράσει τὴν «*ψυχὴν*» αὐτῆς.⁴⁶

Τὰ περὶ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς συμπαρισταμένης αὐτὸν μητέρας κατακλείει ὁ Λουκᾶς μέ τὴν γενικώτερη πληροφορία ὅτι ἡ ἁγία οἰκογένεια ἐπέστρεψε καὶ ἐγκατεστάθηκε στὴν πόλη Ναζαρέτ, ἐνῶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος συμπληρώνει ἐν προκειμένῳ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, ἐξιστορεῖ καὶ ἄλλα συναφῆ γεγονότα. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἔλαβαν χώρα μεταξὺ τῆς παραστάσεως στό Ναό ὡς ἀνωτέρω, τὴν ὁποία ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος δὲν ἀναφέρει, ὡς γνωστὴ προφανῶς ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ ἢ ἀπὸ κοινὴ τῶν δύο πηγῆς, καὶ τῆς ὀριστικῆς ἐγκαταστάσεως στή Ναζαρέτ χρονικὸ διάστημα. Τὰ γεγονότα αὐτὰ εἶναι ἡ προσκύνηση τοῦ παιδίου παρὰ τῶν Μάγων, παρισταμένης καὶ τῆς Μαρίας ὁ ἄμεσος κίνδυνος τὸν ὁποῖο διέτρεξε ἡ ζωὴ τοῦ παιδίου ἀπὸ τὸν θορυβηθέντα βασιλιᾶ Ἡρώδη Ἀ΄, ἡ διασφάλιση στή Αἴγυπτο τοῦ παιδίου καὶ τῆς μητέρας του, κατόπιν ἀναληφθείσης φυγῆς μέ τὴν μέριμνα «*κατ' ὄναρ ὑπὸ ἀγγέλου*» διαφωτισθέντος Ἰωσήφ. Τέλος, ἡ γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα, μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ ἐκμανέντος Ἡρώδου, στήν Αἴγυπτο διαμονή, μετὰ τὴν ὁποία ἐπισυμβαίνει κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο ἡ ἐπιστροφή στή Ναζαρέτ καὶ ἡ ἐγκατάστασις σ' αὐτή.⁴⁷

⁴⁶ Λουκᾶ β' 34-35.

⁴⁷ Ματθαίου β' 1-23. Πρβλ. ὡς πρὸς μονιμωτέραν ἐγκατάσταση στή Ναζαρέτ καὶ Λουκᾶ δ' 16 «*οὗ ἦν τεθραμμένος*».

Ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς πληροφορεῖ προσθέτοντας σ' αὐτά καὶ περὶ κάποιας ἄλλης γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα μεταβάσεως αὐτοῦ μέ τούς γονεῖς του στὸ Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἦταν αὐτός δωδεκαετής.⁴⁸ Δέν συνακολούθησε τοὺς γονεῖς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπιστροφή, ἀλλὰ παρέτεινε τὴν παραμονή του στὰ Ἱεροσόλυμα, προκαλώντας πρὸς στιγμὴ ταραχὴ σ' αὐτούς, ἐπειδὴ θεωροῦσαν ὅτι αὐτὸ προπορευόταν μέ τούς συγγενεῖς του, καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς σέ ἐπιστροφή πρὸς ἀναζήτησή του. Ἀνευρίσκεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ «ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων» συζητώντας μέ αὐτούς.

Τὴν ἐξήγησιν τὴν ὁποίαν δίδει αὐτός στὴν στοργικῶς ἐπιπλήττουσα αὐτὸν μητέρα γιὰ τὴν προξενηθεῖσα ταραχὴ δὲν κατανοοῦν βεβαίως οἱ γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι καὶ παραλαμβάνουν αὐτό τελικῶς μαζί τους στὴν Ναζαρέτ, πού εὐπειθῶς ὑποτασσόμενο στὴν συνέχεια τοὺς ἀκολούθησε. Τὸ δεύτερο ἐπισημειώνει ἐδῶ ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς ὅτι «*ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ρήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς*».⁴⁹

Κατὰ τὴν δημόσια δράση τοῦ Ἰησοῦ οἱ τῆς εὐρυτέρας οἰκογενείας αὐτοῦ, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Μαρίας, παρουσιάζονται ὡς μὴ κατανοοῦντες τὴν σημασία, τὴν ἐξαίρετη ιδιότητα καὶ τὴν ἀποστολὴ αὐτοῦ, τὸν προφητικὸ πνευματικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν ριζικότητα τῶν ἀπαιτήσεων αὐτοῦ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ κηρύγματός του. Ἔτσι,

⁴⁸ Λουκᾶ β' 41 κ. ἐξ.

⁴⁹ Λουκᾶ β' 51.

ἐπιχειροῦν μερικές φορές νά ἀποσύρουν αὐτὸν ἀπὸ τὴν δημοσιότητα.⁵⁰ Σ' αὐτά θὰ συμπαρίστατο σιωπηρῶς καὶ ἡ εὐρισκομένη μήτηρ Μαρία ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀρχικῶν, ἰσχυρῶν πάντοτε, ἐντυπώσεων περὶ τοῦ ὑπερφυοῦς υἱοῦ αὐτῆς. Σέ συσχετισμὸ πρὸ αὐτά, ἰδιαίτερα πρὸς τὴν δυσκολία καὶ τῆς Μαρίας νά μπορέσει νά συλλάβει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ πλήρες νόημα τῆς θείας ὀντότητος τοῦ υἱοῦ τῆς ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ Μεσσίου, πρέπει νά ἐννοηθεῖ καὶ ἡ περιλάλητος σκηνὴ ἡ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὁ ὁποῖος μία φορά μόνο ἐξιστορεῖ περιστατικὸ σχετικὸ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ,⁵¹ ὅπως καὶ ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους συνοπτικούς Ματθαῖο⁵² καὶ Λουκᾶ.⁵³ Κατὰ τὸ περιστατικὸ αὐτό ὁ Ἰησοῦς, ἐξ ἀφορμῆς ἀναζητήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ τῶν ἀδελφῶν του καὶ ἀναφερόμενος στὴν ἀντίληψη τοῦ πλήθους περὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὡς κοινῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν του, παραπέμπει στὴν νέα ἀπὸ αὐτόν τώρα δημιουργουμένη πνευματικὴ συγγένεια, τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τῆς πίστεως. Ἡ συγγένεια αὕτη, στὴν ὁποία συμπεριλαμβάνονται βεβαίως καὶ οἱ νομιζόμενοι ἐξ αἵματος ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ κατὰ σάρκα μητέρα αὐτοῦ, προκύπτει «διὰ τῆς ἐν τῷ κηρύγματι» αὐτοῦ ἀποκαλύψεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ «διὰ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ κηρύγματι» ἐκζήτηση τηρήσεως τοῦ γνωστοποιουμένου Θεοῦ τούτου θελήματος. Σέ σχέση μ' αὐτά πρέπει νά παρατηρηθεῖ καὶ

⁵⁰ Μάρκου γ' 20-21. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου ζ' 1-6.

⁵¹ Βλ. γ' 31-35.

⁵² Βλ. ιβ' 46-50.

⁵³ Βλ. ή' 19-22.

ή ήπιωτέρα μορφή τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸ περιστατικὸ τοῦτο κειμένου τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ, πού προβάλλει ἰδιαίτερως τὴν τιμὴ τῆς Μαρίας ὡς τῆς μητέρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀνάλογον νόημα μπορεῖ νὰ ἐξαχθεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ Κυρίου μας πού περισώθηκε ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ στὴν γυναῖκα ἐκείνη ἀπὸ τὸ πλῆθος ἡ ὁποία, ἐνθουσιασθεῖσα ἀπὸ τὴν διδασκαλία αὐτοῦ, μακάρισε, ὡς συνήθως σέ παρόμοιες περιπτώσεις, τὴν μητέρα αὐτοῦ⁵⁴. Ἔλαβε ἀπὸ αὐτόν τὴν ἐπιβεβαίωση «μενοῦν γε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν».⁵⁵ Ἄν τὸ «μενοῦν» θεωρηθεῖ μόνον διορθωτικὸ, «ναί, μᾶλλον μακάριοι...», δυνατόν νὰ παρουσιάζει τὴν μακαρισθεῖσα μητέρα ἀπὸ τὴν γυναῖκα ὡς μὴ συμπεριλαμβανομένη στὸν μακαρισμὸ τοῦ Κυρίου. Ἄν ὅμως, τὸ ὁποῖο γλωσσικῶς εἶναι ἐξ ἴσου δυνατό,⁵⁶ τὸ «μενοῦν γε» τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κυρίου θεωρηθεῖ ἐπιβεβαιωτικὸ, «ναὶ μάλιστα...», τότε στοὺς μακαριζομένους ἀπὸ τὸν Κύριο συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ προμακαρισθεῖσα μητέρα ἀπὸ τὴν γυναῖκα, τὸ ὁποῖο βεβαίως γιὰ τὸν ἰδιαζόντως τιμῶντα τὴν Μαρία ὡς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Λουκᾶ εἶναι καὶ τὸ φυσικώτερο. Στὴν ἀπάντηση τοῦ Κυρίου πλατειάζεται βεβαίως ὁ ἀποχρῶν λόγος γιὰ τὴν συμπερίληψη στὸν μακαρισμό. Στὴν ἐπιβεβαιωτικὴ δηλαδὴ ἀπάντηση τοῦ Κυρίου ὡς λόγος συμπεριλήψεως στὸν μακαρισμό, ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ δεσμοῦ τῆς

⁵⁴ Λουκᾶ ια' 27.

⁵⁵ Αὐτόθι 28.

⁵⁶ Βλ. Lindell καὶ R. Scott, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἔκδ. Ἰ. Σιδέρη. Γ', σ. 120.

μητρότητος τῆς Μαρίας, θὰ ἰσχύει καὶ ἡ προκύπτουσα ἀδιάλυτος πλέον πνευματικὴ σχέση τῶν ἀποβαινόντων πιστῶν πρὸς τὸν φορέα τῆς νέας Ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τὴν ἀποδοχὴ καὶ τήρηση τοῦ ἤδη ἀποκαλυπτομένου θελήματος τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως δὲ καὶ ὁ τελευταῖος αὐτός λόγος ἰσχύει κατὰ μεγάλο βαθμό γιὰ τὴν μακαριζομένη μητέρα αὐτοῦ, πού πρώτη ὑποτάχθηκε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς ἀναδείξεως αὐτῆς στὴν μητρότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Παρθένος Μαρία παρακολούθησε καὶ ἀποδέχθηκε μέ μεγάλη περίσκεψη καὶ κατάδηλη ταπεινότητα τὰ ἐπακολουθοῦντα συναφῇ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκδηλώσεως τοῦ υἱοῦ της, ὡς πραγματοποιοῦντος τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός.

Στὴν ἰδιότυπη κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννην, ὡς γνωστόν, θεολογικὴ ἔκθεση τοῦ δημοσίου βίου τοῦ Κυρίου ἡ Μαρία παρουσιάζεται τρίς στὸν «ἐν Κανᾷ γάμον»,⁵⁷ στὴν ἐπακολουθοῦσα κάθοδον τοῦ Κυρίου στὴν Καπερναοῦμ,⁵⁸ καὶ κατὰ τὴν Σταύρωση⁵⁹. Στὴν Κανᾷ γίνεται ἀπὸ αὐτὴ μέ καταφανῇ διάκριση ἡ γνωστοποίηση στὸν Ἰησοῦ περὶ τοῦ ὅτι ἐτελείωσε ὁ οἶνος γιὰ τὸν γάμο. Στὴν ἐμμέσως γενομένη παράκληση αὐτῆς γιὰ ἐπέμβασή του, ἀποκρούεται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ὑπομιμνήσκοντος γενικώτερα ὅτι ἡ ὥραν αὐτοῦ, δηλαδή ὁ καιρὸς τῆς ἐξαιρέτου σωτηριολογικῆς ἐμφανίσεως καὶ δράσεως αὐτοῦ, δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία αὐτῆς, ὡς μητέρας ἐξ ἀνθρώπων, δηλώνοντας τὴν ἀπόστασιν τῆς διαφορᾶς

⁵⁷ Βλ. β' 1-11.

⁵⁸ Βλ. β' 12.

⁵⁹ Βλ. ιθ' 26-27.

οὐσίας τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ θείου παράγοντα («*Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι*»),⁶⁰ ἀλλὰ βεβαίως ἀπὸ τὴν βούλησεως τοῦ Πατρὸς του. Γιὰ αὐτὸ χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν προσφώνηση τὸ «*γύναι*» καὶ ἀποφεύγεται, ἀκριβῶς γιὰ τὴν προδηλωθεῖσα ἔκφραση τῆς διαφορᾶς καὶ ἀποστάσεως, τὸ φυσικώτερο ἐδῶ «*μητέρα*». Τὸ «*γύναι*», μαρτυρούμενο συχνά στὴν Βίβλο (Παλαιά καὶ Καινὴ Διαθήκη) ὅπως καὶ στὴν θύραθεν ἑλληνικὴ Γραμματεία, χρησιμοποιεῖται προσφωνητικῶς τόσον σέ ἀπόδοσιν τιμῆς («*κυρία*»), ὅσον καὶ κατὰ τὸ ἀπλούστερο («*κυρά μου*») ἢ καὶ ὑποτιμητικῶς. Ὅτι πάντως δὲν πρόκειται ἐδῶ περὶ ὑποτιμῆσεως τῆς μητέρας ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι στὴν συνέχεια ἡ πίστις τῆς μητέρας καὶ ἡ ἐμμονή της στὴν παράκληση γιὰ ἐπέμβαση τοῦ Ἰησοῦ, ἐκδηλώνεται στὴν βεβαιότητα ποὺ ἀπευθύνεται αὐτὴ πρὸς τοὺς «*διακόνους*», ὅπως νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰ ἀναμενόμενα σχετικὰ κελεύσματα τοῦ υἱοῦ της. Αὐτὰ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τελικῶς τὴν ἀποκαλυπτικὴ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ θαυματουργικὴ ἐνέργεια, ποὺ ἀποβαίνει σέ ἀρχὴν τῶν «*σημείων*» αὐτοῦ καὶ τῆς φανερώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ, ὥστε νὰ πιστεύσουν κατὰ ἓνα βαθμὸν σ' αὐτὸν καὶ οἱ μαθηταὶ του, ὅπως εἶχε πιστεύσει ἤδη ἡ μητέρα του. Ἡ ὅλη ἔκβαση τοῦ πρώτου ἀπὸ τὸν Κύριο, τελεσθέντος θαύματος ποὺ κατὰ τὴν ἰωάννειο μέθοδο (τῆς ἐπικαλύψεως διὰ τῶν «*σημείων*» βαθυτέρων πνευματικῶν νοημάτων) σχετίζεται πρὸς τὰ μυστήρια τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Βαπτίσματος (οἶνος-ὕδωρ) ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς καὶ βάση ἀναπτύξεως

⁶⁰ Αὐτόθι 4.

τῆς πεποιθήσεως στήν Ἐκκλησία, ὅτι διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου μποροῦν οἱ πιστοὶ νὰ τυγχάνουν σωτηριολογικά ἀγαθὰ πού ποθοῦν. Ἡ ὅλη ἐλευθερία μέ τήν ὁποία ἡ Μαρία κινεῖται καὶ ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίες στόν ἐόρτιο οἶκο τοῦ γάμου μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἀντικατοπτρίζουσα τήν θέση τιμῆς καὶ κυριαρχικότητος, ἡ ὁποία ἀπεδίδεται ἤδη στήν Μαρία ἐντὸς τῆς ἀρχεγόνου ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀφήνοντας ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης νὰ ὑπονοηθεῖ, ἀπὸ τὴν πληροφορία τοῦ στό β' 12, ὅτι ἡ μητέρα παρηκολουθοῦσε τὸν Ἰησοῦ στίς διάφορες ἐξορμήσεις τοῦ στό πλαίσιο τοῦ σωτηριολογικοῦ δημοσίου ἔργου του, παρουσιάζει πάλι τὴν Παρθένο Μαρία κατὰ τὴν σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ μέ ἄλλες πιστές γυναῖκες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μία ἀδελφὴ αὐτῆς.⁶¹ Κατ' ἐκείνη τὴν στιγμή ὁ «τελειῶν τὸ ἔργον του» Ἰησοῦς λαμβάνει ὅλως ἰδιαίτερη μέριμνα γιὰ τὴν μητέρα του. Παραδίδει σ' αὐτὴν ἀντ' αὐτοῦ, ὡς υἱόν, τὸν παρευρισκόμενο ἠγαπημένο μαθητὴ, τὸν ἴδιον τὸν Ἰωάννη, καὶ σ' αὐτὸν παραδίδει αὐτὴν ὡς μητέρα.⁶² Ἡ μέ αὐτὸ τὸν τρόπο διευθέτηση ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀποδίδεται ἀρχαιόθεν καὶ στήν προφανῆ καθισταμένη ἔλλειψη ἄλλων φυσικῶν τέκνων αὐτῆς.⁶³ Ἡ καὶ ἐδῶ παρουσιαζομένη προσφώνηση τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν μητέρα (πουθενά στόν Ἰωάννη κατονομαζομένη) διὰ τοῦ «γύναι» ἐτέθηκε στὸ στόμα αὐτοῦ, βάσει τῆς ἤδη διαμεμορφωμένης κατὰ τὴν συγγραφὴ τοῦ δ'

⁶¹ Βλ. ιθ' 25.

⁶² Αὐτόθι 26.

⁶³ Ὁριγένους, Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην 1, 4, 23. Ἐπιφανίου, Πανάριον 78, 10.

εὐαγγελίου παραδόσεως, γιά νά ἐκφράσει προφανῶς ὁ εὐαγγελιστής ὄχι μόνο τήν δική του τιμή πρὸς τήν Παρθένο Μαρία, ἀλλὰ καί τήν τιμή τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τήν μητέρα του. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης παραλαμβάνει αὐτὴ ὁ προστάτης μαθητὴς «εἰς τὰ ἴδια».⁶⁴

Κατὰ τὴν ἴδια βάση τῶν ὑποτυπωδῶν καινοδιαθηκικῶν πληροφοριῶν, πού κατανοοῦνται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση στὴν ἐσωτερικὴ συνάρτησή τους καὶ ἐκφραζομένων στὴν ὑμνολογικὴ ἀποτύπωση τῆς παραδόσεως αὐτῆς, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸ ὅτι καί τὴν περὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τοῦ υἱοῦ της, ἀγγελία θὰ δέχθηκε ἡ ἄχραντος μητέρα αὐτοῦ πρώτη, καὶ δὴ παρ' ἀγγέλου, ὅπως ὁμοίως δι' ἀγγέλου εἶχε πληροφορηθεῖ αὐτὴ τὴν θεία βουλή περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς «ἐν τῇ χάριτι».⁶⁵ Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀναστάς θὰ ἐμφανίσθηκε καὶ σ' αὐτήν, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων, κατὰ τὴν τεσσαρακονθήμερη μετὰ τὴν Ἀνάσταση ἐπίγεια παρουσία του. Τὰ εὐαγγέλια δὲν κάνουν βεβαίως λόγο περὶ τούτου, ἀλλ' ἡ σχετικὴ πίστη τῆς παραδόσεως μαρτυρεῖται ἤδη στὸν Ἐφραίμ τὸν Σῦρο. Ὁρθὰ δὲ στὴν συνάφεια αὐτὴ διαβλέπεται ὑποδήλωση ἐμφανίσεως τοῦ Ἀναστάντος στὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ μέ τό γεγονός ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς μαθητὴς τῆς ἀγάπης ἀπὸ αὐτὴν στὸν Σταυρὸ, ἐπίστευσε στὴν Ἀνάσταση νωρίτερα ἀπὸ ὅτι ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὁ ὁποῖος μέ ἔκπληξη ἀπέρχεται τοῦ κενοῦ τάφου.⁶⁶ Σχετικὰ ὁ ὅλος αὐτός συλλογισμὸς εἶναι δυνατὸν νὰ

⁶⁴ Αὐτόθι 27.

⁶⁵ Πρβλ. πασχάλιον ὕμνο «ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ κεχαριτωμένῃ... ὁ σὸς υἱὸς ἀνέστη τριήμερος ἐκ τάφου...».

⁶⁶ Λουκᾶ κδ' 12.

συμπληρωθεῖ καὶ μέ τήν σκέψη ὅτι σὸν Ἰωάννη εἶχε ἤδη γνωστοποιηθεῖ παρὰ τῆς θετῆς μητέρας του τὸ ὅλο μυστήριον τοῦ προβεβουλευμένου θείου σχεδίου περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ κόσμου διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ «*δί αὐτῆς*» ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου. Ἡ Παρθένος Μαρία, διὰ τῶν θαυμαστῶν προγεγονότων σ' αὐτήν, κατὰ τίς διάφορες φάσεις ὡς μητέρας, ἐνεβάθυνε βαθμηδὸν σ' αὐτὸ καὶ κατανοοῦσε πλέον αὐτὸ ὡς εἰδικὸ σωτηριολογικὸ γεγονὸς ποῦ ἐπισφραγίσθηκε μέ τήν Ἀναστασὴ τοῦ Κυρίου.

Τὰ ὑμνολογικὰ κείμενα τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου κάνουν λόγο περὶ παρουσίας καὶ τῆς Παρθένου Μαρίας κατὰ τὸ ὑπερφυῆς τοῦτο δεσποτικὸ γεγονὸς τῆς ἐπαναβάσεως στοὺς οὐρανοὺς, κατὰ τὸ ὁποῖο ἐπλήσθη καὶ αὐτὴ «*χαρᾶς ἀπείρου*» κατὰ τὸ Δοξαστικὸν τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς Ἀναλήψεως «... ὁ τοὺς *Μαθητὰς καὶ τὴν τεκοῦσάν σε Θεοτόκον χαρᾶς ἀπείρου πλήσας ἐν τῇ σῇ Ἀναλήψει..*», ὁμοίως στό Δοξαστικὸ ἀποστίχων τοῦ ἰδίου ἐσπερινοῦ, «... *ἦλθες μετὰ τῶν Μαθητῶν σου ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, ἔχων τὴν τεκοῦσάν σε, τὸν ποιητὴν καὶ πάντων δημιουργόν τὴν γὰρ ἐν τῷ πάθει σου μητρικῶς πάντων ὑπεραλγήσασαν, ἔδει καὶ τῇ δόξῃ τῆς σαρκὸς σου ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι χαρᾶς..*»).

Ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, στίς Πράξεις ἀ 14, περισώθηκε ἀπὸ τὴν συνάφεια αὐτὴ μόνον ἡ μνεία τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς προσκαρτερούσης (μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὴν Ἀνάληψη τῶν κατονομαζομένων Ἀποστόλων) μέ τὸν στενότατον κύκλον τῆς

ἐμβρυώδους, πρίν τήν Πεντηκοστή, Ἐκκλησίας, στό ἀσφαλές ὑπερῶο, στό ὁποῖο ἐπισυνέβη καί ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τήν Πεντηκοστή.

Ὁ πρόδηλος συσχετισμός τοῦ Πράξεων ἀ 14 πρὸς τὸ β 1 ἐπιτρέπει τὸ συμπέρασμα ὅτι καί ἡ Παρθένος Μαρία θὰ συμπαρίστατο κατὰ τὸ θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ θὰ ἔλαβε καὶ αὐτὴ κατὰ τὸν ἐξαίρετο ἐκεῖνο τρόπο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὡς τὸ τελικὸ στήν Ἐκκλησία βάπτισμα καὶ ὡς τὴν μόνιμη πλέον καθιέρωσή της στήν Ἐκκλησία. Γι' αὐτό κανένα λόγο κάνουν τὰ ὑμνολογικὰ κείμενα τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, διεσώθηκε ὁμως σχετικὴ παράσταση στήν ἐκκλησιαστικὴ εἰκονογραφία. Ἔτσι κατὰ τὴν ἀναπαράσταση τῆς Πεντηκοστῆς παρουσιάζεται καὶ ἡ Θεοτόκος με «γλῶσσα» πυρὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς παρευρισκομένη μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων. Κατὰ τὴν Πεντηκοστή, λοιπὸν, τελειοῦται τὸ καινοδιαθηκικὸ «ἐν πνεύματι καὶ πυρί» βάπτισμα τῆς Μαρίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Θεομήτωρ μετέχει ἔτσι μετὰ τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἰσέρχεται στήν στρατευομένη Ἐκκλησία. Πάντως ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἄλλη ρητὴ μνεία, ἐκτὸς τῶν Πράξεων ἀ 14, περὶ τῆς περαιτέρω στήν Ἐκκλησία βιοτῆς τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ περὶ τῆς κατ' ἄνθρωπον ἀποτελεωτήσεως αὐτῆς, δὲν ἔχουμε.

Σχετικὰ μέ τίς δύο συσχετιζόμενες μεταξὺ τους ὑπομνήσεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τίς ὁποῖες παρατίθενται πρὸς τὴν υἰότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ Θεοῦ καὶ ἡ «ἐκ γυναικὸς» υἰότης αὐτοῦ⁶⁷ ἢ ἡ

⁶⁷ Γαλάτας δ' 4.

ταυτόσημη «ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα» προέλευσή του⁶⁸ καὶ οἱ ὅποιες ἀποτελοῦν τὶς ἀρχαιότατες μαρτυρίες τῆς γραπτῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως περὶ τῆς μητρότητος ἐξ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ Θεοῦ κατ' οὐσίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι αὐτές προσφέρουν ἀκριβῶς τὴν παύλειο θεολογικὴ βάση γιὰ τὴν περαιτέρω θεολογικὴ ἀνάπτυξή τους γιὰ τὴν Παρθένο Μαρία ὡς τὴν Θεομήτορα, καί γιὰ τὴν περισσότερο ἐμβάθυνση στὸν ἐκκλησιαστικὸ δογματικὸ προσδιορισμὸ τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς τῆς Θεοτόκου.

Τέλος, ἡ ὑποβλητικὴ ὄραση στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, ιβ' 1-18, στὴν ὁποία ὡς κύριο πρόσωπο παρουσιάζεται ἡ «*γυνή*» ἐκείνη ἡ «*περιβεβλημένη τὸν ἥλιον*» καθὼς καὶ ἄλλα συναφῆ θαυμαστὰ προκαλοῦσα, θεωρήθηκε σὰν ἀναφερομένη στὴν Παρθένο Μαρία ὡς τὴν μητέρα τοῦ ἱστορικοῦ Μεσσίου, ἰδιαίτερα δέ γιὰ τὸν στίχ. 5 πού ἀγαγγέλει τόκο παρὰ τῆς «*γυναικὸς*» αὐτῆς «*υἱοῦ ἄρσενος, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ράβδῳ σιδηρῷ*». Ἀλλ' ὅχι λιγότερο ἡ ὄραση αὐτὴ ἐπιδέχεται καὶ ἄλλες συναφεῖς πρὸς τὴν προέλευση τοῦ Μεσσίου ἐρμηνεῖες. Τὸν ἄμεσο συσχετισμὸ μετὰ τῆς Παρθένου Μαρίας τῆς «*τικτούσης*» ἀποκαλυπτικῆς «*γυναικὸς*» ἀποκλείει ἤδη ἡ προδηλουμένη ἀγωνία τῆς ἐπιτόκου στὸν στίχο 3. Δυνατὸν ὅμως γενικώτερα στὴν ὄραση αὐτὴ νὰ ἐξεικονίζεται ἡ κατὰ σάρκα προέλευση τοῦ Μεσσίου ἀπὸ τὸ Ἰσραὴλ, ὡς καὶ ἡ ἀνάληψη «*ἐν οὐρανοῖς*» τῆς ἀρχεγόνου δόξης αὐτοῦ,⁶⁹ τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύο βρίσκουν ἀντιστοιχία στὴν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου προέλευση καὶ

⁶⁸ Ρωμαίους α' 3.

⁶⁹ Βλ. στίχ. 5β.

στήν ανάληψιν «εἰς οὐρανοὺς» τοῦ ἱστορικοῦ Μεσσίου. Ἡ «γυνή» στήν παροῦσα ὄραση ἀνεγνωρίσθηκε ὡς συμβολίζουσα καὶ τὴν στρατευομένη Ἐκκλησία, τυπολογουμένη διὰ τῆς Θεοτόκου, ἐξαιτίας τῆς παραμονῆς καὶ τῶν δύο, Ἐκκλησίας τε καὶ Θεοτόκου, ὑπὸ τὴν θεία προστασία καὶ μετὰ τὴν θριαμβευτικὴ ἐπάνοδο τοῦ «υἱοῦ» δηλαδή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στοὺς οὐρανοὺς.⁷⁰ Περαιτέρω, ἡ ἴδια «γυνή», φεύγουσα «εἰς τὴν ἔρημον», θεωρήθηκε συμβολίζουσα καὶ τὴν ἐσχατολογικὴ Ἐκκλησία, ὡς μέλλουσιν νὰ διατελέσει ὑπὸ προσωρινὸ διωγμὸ («φυγὴν εἰς τὴν ἔρημον») κατὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Μαρία ἐξηκολουθοῦσε νὰ παραμένει μὲ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη στήν Ἱερουσαλήμ, ἀναστρεφομένη ἀσφαλῶς ἐντὸς τοῦ κύκλου ἐκείνου τῆς διδαχῆς στήν κοινωνία, τῆς μυστηριακῆς (διὰ τῆς θείας εὐχαριστίας) λατρείας καὶ γενικώτερης προσευχῆς πού ἀναπτύχθηκε στήν ἀρχέγονη Ἐκκλησία, ὅπως πάλι αὐτὸ καταφαίνεται ἀπὸ τὴν στενή, ὡς πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὸ περιεχόμενο, συνάφεια τοῦ χωρίου β' 42 πρὸς τὸ ρητῶς τὴν Μαρία μνημονεύομενο χωρίο α' 14.

Ἡ ἐορτὴς τῆς κοιμήσεως τῆς μητρός τοῦ Κυρίου μας καὶ λοιπές ἐορτές αὐτῆς

Ἡ Παρθένος Μαρία ἐτελεύτησε στήν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἐπικρατεστέρα παράδοση, τὴν καλουμένην ἱεροσολυμιτικὴν περὶ τῆς

⁷⁰ Βλ. στίχ. 6.

κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία ἀναφαίνεται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἑ αἰῶνος. Ἀπὸ τότε μνημονεύεται ναὸς στήν τιμὴ τῆς Θεοτόκου στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀρχικά στὸν θεωρούμενο τόπο τῆς τελικῆς (μετὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου) κατοικίας αὐτῆς, ἐνῶ τὸν ἐπόμενο, τὸν ΣΤ αἰῶνα, δεικνύεται στήν Γεθσημανῇ ὁ τάφος τῆς Θεομήτορος, πού τιμῶνταν ἐκεῖ ἐπὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (†638) καὶ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς.⁷¹

Κατὰ ταῦτα ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μετέβη ἀσφαλῶς στήν Ἔφεσο μόνος μετὰ τὴν κατὰ τὴν βεβαιότερη ἀρχαιοεκκλησιαστικὴ παράδοση ἀποβίωση τῆς Μαρίας.⁷²

Ἔτσι, λοιπόν, ὑπάρχει σιγὴ παντελῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης περὶ τοῦ κατ' ἄνθρωπον τέλους τῆς Μαρίας, πού δηλώνεται καί μέ τὴν ἄγνοιαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, καί μέ τὴν ἱστορικὴ παράδοση μέχρι τοῦ Ἐπιφανίου.⁷³ Τὰ σχετικὰ ἀποτυποῦνται πλέον στήν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση διὰ τῆς ὁμοια σεβαστῆς καταδεικνυομένης ἐορτολογικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ ἀπολήγει στήν καθιέρωση τῆς «κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» ὡς ἐορτῆς τὴν 15 Αὐγούστου, ἀπὸ τῶν μέσων πιθανὸν τοῦ Ἑ αἰῶνος. Ἡ ἡμερομηνία αὕτη προῆλθε ἐκ τοπικοῦ ἐορτασμοῦ στό ναό τῆς Θεοτόκου στήν Γεθσημανῇ, ὅπου δεικνύεται καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ὁ τάφος αὐτῆς. Ἡ δὲ

⁷¹ Βλ. Σωφρονίου Ἀνακρεόντεια, PG 83 [3], 3789· 382B· 3824B.

⁷² «Ἁγίους τόπους ἐάσας Ἀσίης ἐπῆλθε χῶρον... Ἔφεσον Κίχησεν ἄστου», κατὰ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, PG 83 [3], 3789A).

⁷³ Κατὰ αἰρέσεων, Πανάριον PG 42, 716· 737.

έορτὴ γενικεύθηκε ἐπισημῶς («*ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐορτάζεσθαι*») ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαυρικίου⁷⁴ κατὰ Νικηφόρο τὸν Κάλλιστο.⁷⁵

Ἡ καθιέρωση ἐορτῆς γιὰ τὴν κοίμηση τῆς Θεοτόκου μέσω τῆς παραδόσεως ἐπισυνέβη κατ' ἀναλογία τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἔλευση τῆς Μαρίας στὴ ζωὴ καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξή της μέχρι τῆς πρώτης νεότητός της, τὰ ὅποια περισώθηκαν μαζί μέ τὴν παράδοση καὶ τὴν εὐσέβεια πρὸς τὸ πρόσωπό της, καὶ ἀπετυπώθηκαν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στίς συναφεῖς θεομητορικές ἐορτές. Αὐτές εἶναι:

1) Ἡ *σύλληψη τῆς Ἀγίας Ἄννης* (ἡ σύλληψη δηλ. τῆς Μαρίας «*ἐν τῇ νηδύϊ*» τῆς μητρὸς αὐτῆς Ἄννης φυσικῶς, (παρὰ τὸ προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας καὶ τῶν δύο γονέων σύμφωνα μέ τὴν παράδοσιν), τὴν 9ῃ Δεκεμβρίου. Ἡ ἐορτὴ αὕτη, πού μαρτυρεῖται πυκνά ἀπὸ τοῦ Ἡ αἰῶνος, προσλαμβάνει ἐπισημότερο κρατικὸ χαρακτήρα κατὰ τὸν ΙΒ αἰῶνα ἐπὶ Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ.

2) Τὸ *Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου*, τὴν 8 Σεπτεμβρίου κατὰ τὸν ΣΤ αἰῶνα, προϋποτίθεται καὶ μέ βεβαιότητα ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος ἤδη μαρτυρεῖται. Καὶ ἡ προέλευση τῆς ἐορτῆς αὐτῆς ἀνάγεται σὲ προϋπάρχοντα σχετικὸ ναὸ στὴν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τὴν Προβατικὴ Πύλη.

⁷⁴ Ὁ Φλάβιος Μαυρίκιος Τιβέριος Αὐγουστος (λατινικά: Flavius Mauricius Tiberius Augustus, 539 - 27 Νοεμβρίου 602) ἦταν αὐτοκράτορας τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ ἡγεμόνευσε στὸν Βυζαντινὸ θρόνο ἀπὸ τὸ 582 ἕως τὸ 602. Θεωρεῖται ὁ πρῶτος Βυζαντινὸς Αὐτοκράτορας μέ πλήρη Ἑλληνικὴ καταγωγή.

⁷⁵ Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία 17, 28, PG 147, 292.

3) *Τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου*, τήν 21η Νοεμβρίου, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν θεομητορική ἐορτὴ πού συνεδέεται μέ τήν παράδοση μέσω τοῦ Πρωτευαγγελίου τοῦ Ἰακώβου. Ἡ ἡμερομηνία συσχετίζεται μετὰ τῆς ἐορτῆς (ἴσως ἐγκαινιασμοῦ) τοῦ ἀνεγερθέντος ναοῦ στήν Ἱερουσαλήμ πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανό Α',⁷⁶ μέ τήν ὀνομασία Νέα Ἐκκλησία καὶ σέ ρυθμὸ μεγαλοπρεποῦς βασιλικῆς. Στίς ἐορτές αὐτές πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ δύο θεομητορικές ἐορτές, πού στηρίζονται σέ ἄμεση ρητὴ μνείας τοῦ περιεχομένου τους στήν Καινὴ Διαθήκη. Αὐτές εἶναι:

α) Ἡ τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου*, τήν 25 Μαρτίου, πού σχετίζεται τὸ περιεχόμενό της πρὸς τὴν προέλευση τοῦ «*Ἀκαθίστου Ὕμνου*» μέ τήν ἀνάπτυξη σχετικοῦ Κοντακίου τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ. Ἡ ἐορτὴ αὐτὴ παρουσιάζεται ὡς σταθεροποιημένη κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΣΤ' αἰῶνος.

β) Ἡ *Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου* (ἡ ὑπὸ τοῦ Συμεὼν καὶ τῆς Ἄννης ὑποδοχὴ αὐτοῦ στό Ναό), ἡ ὁποία στήν Δύση καλεῖται «*Καθαρμός τῆς Μαρίας*» (Πουριφικάτσιο-Purificatio). Ἀρχαιοτάτη ἐορτὴ, καὶ ἀρχικῶς μόνο δεσποτική, πού μαρτυρεῖται ὡς ἀγομένη μεγαλοπρεπῶς στήν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος (κατὰ τὴν ἐπικρατεστέρα χρονολόγηση τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ χρονικοῦ τῆς προσκυνητρίας Αἰθερίας ἀπὸ τήν Δύση, καὶ ἡ ὁποία στό Χρονικὸ αὐτῆς περιγράφεται). Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος συνδυάζεται ἡ ἐορτὴ αὐτὴ στήν Ἱερουσαλήμ καὶ μέ μεγαλοπρεπὴ «*διὰ φωταγωγίας*» λιτανεία, ἀπὸ

⁷⁶Γέννηση 11 Μαΐου 482 Ταυρήσιο – κοίμησις 14 Νοεμβρίου 565 Κωνσταντινούπολη.

ἐπίδραση ἴσως τοῦ στίχου «*φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν*» ἀπό τήν προσευχή τοῦ Συμεών.⁷⁷ Στήν Δύση εἰδικώτερα δὲ στήν Ρώμη, ἡ φωταψία κατὰ τήν ἡμέρα αὕτη, μαρτυρεῖται ὁμοίως ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος, καί συνδυάσθηκε καὶ μέ τό ἐπιζήσαν ἐκεῖ σχετικό εἰδωλολατρικό ἔθιμο πρὸς καταπολέμησή του. Ἐπίσημη κρατική ἐορτὴ ἔγινε ἡ Ὑπαπαντὴ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' καὶ δὴ τό ἔτος 534 κατὰ Θεοφάνη τὸν Χρονογράφο⁷⁸ καὶ Νικηφόρο τὸν Κάλλιστο.⁷⁹

Εἰδική, τέλος, θεομητορική ἐορτὴ, σέ συνδυασμό πρὸς τήν ἐορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ κατὰ τήν ὀρθόδοξη ἐορτολογικὴ πράξη σύνδεση τοῦ ἁγίου προσώπου τοῦ Κυρίου μας, ἡ καλουμένη «*Σύναξις*» τῆς Θεοτόκου. Ἡ «*Σύναξις τῆς Θεοτόκου*» ἐορτάζεται τήν 26ην Δεκεμβρίου. Ἀλλ' ἐν προκειμένῳ ἡ μορφή αὕτη τοῦ ἐορτασμοῦ εἶναι μεταγενεστέρα, εἶναι ἡ ἐπιγενέστερη μορφή τῆς ἀρχαιοτάτης πιθανὸν ἐορτῆς τῆς Θεοτόκου ὡς τῆς «*μνήμης τῆς Θεοτόκου*» πού γενικά ἄγεται κατ' ἀντιστοιχία πρὸς τὸν ἐορτασμὸν τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων στό «*γενέσιον*» αὐτῶν, δηλαδή στήν ἐπέτειο τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τους ὡς τῆς ἀπαρχῆς τῆς καινῆς ζωῆς. Μία τέτοια ἐορτὴ περὶ τῆς Θεοτόκου, μαρτυρουμένη καλῶς καὶ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, φαίνεται ὅτι εἶχε ὡς περιεχόμενο τὴν ἀποβίωση τῆς Μαρίας ὡς τῆς Παρθένου - Μητρὸς καὶ ὡς τῆς δευτέρας Εὔας κατὰ τὸν σχετικὸ ἀρχαιοτάτο θεολογικὸ παραλληλισμὸ τῆς Εὔας καὶ τῆς Μαρίας.

⁷⁷ Λουκᾶ β' 22 πρβλ. σύγχρονη ἔκφραση στήν Γερμανία περὶ τῆς ἐορτῆς αὐτῆς ὡς «*Lichtmess*».

⁷⁸ PG 108, 488.

⁷⁹ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία 17, 28, PG 147, 292.

Ἀπό τίς θεομητορικές ἐορτές, ὁ Εὐαγγελισμός, ἡ Κοίμησις καὶ ἡ Ὑπαπαντὴ εἰσῆχθησαν κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα καὶ στὴν Ρώμῃ ἀπὸ μοναχούς τῆς ἀνατολῆς καὶ οἱ ὁποῖες δὲν μαρτυροῦνται ἐκεῖ μέχρι τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου,⁸⁰ ὅπως καὶ καμία θεομητορική ἐορτὴ. Ἀπὸ τὴν Ρώμῃ διεδόθησαν κατόπιν οἱ ἀνωτέρω ἐορτές, ὅπως καὶ ἡ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐκεῖ μαρτυρουμένη ἐορτὴ τοῦ «Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου» στὴν λοιπὴ Δύση. Ἡ ἐορτὴ τῶν *Εἰσοδίων* διαδίδεται στὴν Δύση μόλις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἐνῶ ἡ ἐορτὴ τῆς *Συλλήψεως* τῆς Θεοτόκου (ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἄννης, φυσικῶς) μαρτυρεῖται ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος στὴν Νότιο Ἰταλία (καὶ πιθανόν, στὴν Ἰρλανδία) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος στὴν Ἀγγλία. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως στὴν Δύση τῶν εἰδικῶν θεολογικῶν ἀποκλίσεων πρὸς τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀσπίλου (ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος) συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, ποὺ ἐπισημοποιήθηκε καὶ δογματικῶς ἀπὸ τὸν πάπα τὸ ἔτος 1854, μετετράπηκε ἐκεῖ ἡ ἐορτὴ τῆς «*Συλλήψεως τῆς Ἀγίας Ἄννης*» σὲ ἐορτὴ τῆς «*ἀσπίλου συλλήψεως τῆς μακαριωτάτης Παρθένου Μαρίας*».

Βεβαίως, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω κυρίων θεομητορικῶν ἐορτῶν, παρουσιάζονται βαθμηδὸν κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς εὐσεβείας μέχρι καὶ τῆς συγχρόνου μας ἐποχῆς πολλές ἄλλες ἐορτές στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴν Δύση, σχετιζόμενες πρὸς θαυμαστὰ ἐνεργήματα τῆς Θεοτόκου στοὺς πιστοὺς, πρὸς

⁸⁰ Γεννήθηκε περὶ τὸ ἔτος 540 μ.Χ. καὶ ἔζησε στὴ Ρώμῃ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α' τοῦ Μεγάλου (527 – 565 μ.Χ.). Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος κοιμήθηκε ἀπὸ ἀρθριτικὴ νόσο τὸ ἔτος 604 μ.Χ.

ἐγκαινιασμούς ναῶν καί πρὸς τιμὴ αὐτῆς, πρὸς εὐρέσεις εἰκόνων τῆς καὶ ἀποδόσεις τιμῶν σ' αὐτές καὶ πρὸς διάφορα ἄλλα συναφῆ περιστατικὰ τοπικοῦ ἐκάστοτε ἢ καὶ γενικωτέρου χαρακτῆρος. Στὴ Ρωσία ἀνέρχεται ὁ ἀριθμὸς ἐορτῶν πρὸς τιμὴν θαυματουργικῶν εἰκόνων σέ 200.

Τὰ ἐμφανιζόμενα κατὰ τίς προμνημονευθεῖσες θεομητορικές ἐορτές, ὕμνολογικῶς καὶ γενικώτερα λειτουργικῶς ὡς ἐκδηλώσεις τοῦ φρονήματος περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀναπτύσσονται ἀπὸ τοῦ Ἑ αἰῶνος. Τοῦτο δὲ τυγχάνει εὐεξήγητο, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Μαρία παρουσιάζονται σέ συνάρτηση πρὸς τὴν ἀκατάσχετη πλέον ἐπιβεβαίωση τοῦ θριάμβου τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τὴν κεντρικὴ καὶ οὐσιώδη ἀλήθεια αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀπαρασάλευτη ὁμολογία περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δηλαδή τοῦ αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπου, ποὺ καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐπισφραγίσθηκε. Ἀπὸ τοῦ Ἑ αἰῶνος ἐπιστηρίζεται καὶ μέ τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τὸ ἀρχέγονο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα περὶ τῆς ἀειπαρθένου Μητρὸς τοῦ φορέως τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων στήν «ἐν χάριτι» ἐνανθρώπηση τοῦ προαιωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τοῦ Ἑ αἰῶνος ἐμπεδώνεται καὶ διασφαλίζεται στήν Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, ἐξ ἀφορμῆς ἀκριβῶς τῆς ἀμφισβητήσεως ποὺ ἀποτολμήθηκε ἀπὸ σχετικὴ αἵρεση τῶν κεντρικῶν ἢ οὐσιωδῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, γιὰ τὸ περὶ τῆς Θεοτόκου Μαρίας φρόνημα σύμφωνα μέ τό Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο: «Παρθένος ἡμᾶς ἐξέβαλε

παραδείσου, διὰ Παρθένου ζωὴν εὖρομεν αἰωνίαν»,⁸¹ ἐμπλουτίζεται ἡ περὶ αὐτῆς κατανόηση ὅτι ἀξιώθηκε γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνταπόκριση σ' αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς καθαρότητά της μέ ὑπακοή καὶ πρὸς κάθε κατεύθυνση, ὅλως ἰδιαιτέρας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «ἐν τῇ χάριτι ἐκλογῆς καὶ διακρίσεως», γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀξιώθηκε καὶ ὅλων τῶν τιμητικῶν διακρίσεων καὶ ἐξάρσεων στὴν Ἐκκλησία μας. Οἱ διακρίσεις αὐτές συνίστανται στὴν ἔξαρση αὐτῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἁγίους, τοὺς ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστήσαντας τὸν Θεό, ὡς πρὸς τὸ ἔργο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ στὴν ἐπαλήθευση τοῦ ἔργου αὐτοῦ μέ τὴν ἐπιβεβαιωτική συνανάδειξη αὐτῶν. Συνίστανται, λοιπὸν, οἱ πρὸς αὐτὴν καὶ διὰ τῆς λειτουργικῆς ἐκδηλώσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπιβεβαιούμενες διακρίσεις στὴν ἀναγνώριση αὐτῆς ὡς τῆς Παναγίας, τῆς ὑπερεχούσης κατὰ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν ὅχι μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων,⁸² τῆς γενομένης μέ αὐτόν τὸν τρόπο ἀπαρχῆς στὴν λύτρωση καὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ ἔργου τοῦ υἱοῦ της. Τῆς ἀπαρχῆς δηλαδή πού ἔγινε στὴν ἴδια καὶ μέσω τῶν ἀνθρώπων, μετὰ καὶ τὴν ἄμεση ἐπέλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ καὶ τὴν προέλευση τῆς Ἐκκλησίας στὸ «εἶναι».

Ἡ Θεολογική καὶ ἡ Πατερικὴ διδασκαλία περὶ τοῦ προσώπου τῆς Παρθένου Μαρίας

⁸¹ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Ψαλμούς μδ', PG 55, 193.

⁸² Ἐπη Ἠθικά II, στίχ. 294 κ. ἐξ., PG 37, 574.

Τὴν μαρτυρία καὶ τὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐκδηλώνεται στὴν ἀρχικὴ ἀποκάλυψη διὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, καὶ ποὺ θεμελιώθηκε ἡ ὀρθόδοξη οἰκουμενικὴ ἀλήθεια περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Θεανθρώπου, πληροῖ πλέον τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της, διὰ τῶν ὁποίων ἐξαγγέλλεται καὶ πιστοῦται ἡ ἐμμονὴ στὴν «πέτραν τῆς πίστεως», στὴν περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος» προαιωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὁμολογία αὐτὴ περιεχάραξε ἡ Ἐκκλησία μας μέ τό οἰκουμενικό Σύμβολο τῆς Πίστεως, τό Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Γιά αὐτό τὸν συσχετισμὸ αὐτῆς (Παρθένου Μαρίας) πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἡ περὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τῆς Θεομήτορος ἐκκλησιαστικὴ πίστις ἀναδεικνύεται νὰ διανύει τὰ ἴδια στάδια, τὰ ὁποῖα διέτρεξε καὶ ἡ ἀναπτυσσομένη πίστις, ὡς ἐμβάθυνση, στὴν κεντρικὴ ἢ οὐσιώδη ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ πίστις δηλαδή στὴν ἀποκάλυψη περὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἐμπεδώθηκε στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μέ τό δόγμα ἀλλὰ καὶ διὰ θείας λατρείας ποὺ μορφοποίησε τὴν εὐσέβεια σέ σωτηριολογικὴ ἐπενέργεια τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ δηλαδή ἡ περὶ τῆς Θεομήτορος ἀλήθεια στή συνείδηση καὶ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, παρουσιάζεται σέ ὀργανικὴ σχέση μέ τὴν Χριστολογία, μέ τὴν δογματικὴ διδασκαλία, μέ τὴν θεολογικὴ (μετὰ τῆς ἀπαραιτήτως συνεκφαινομένης εὐσεβείας) ἐμβάνθυση καὶ μέ τὴν ἀπὸ αὐτὰ ἐκτρεφομένη θεία λατεία.

Ἡ θεία μητρότητα τῆς Παρθένου Μαρίας, σύμφωνα μέ αὐτά ἀνάγεται, στήν πρώτη αἰτία πραγματώσεως αὐτῆς, σ' αὐτήν τήν ἴδια τήν ὑποστατική ἔνωση τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων κατὰ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ θείου Λόγου. Ἡ ἴδια ἡ θεία μητρότητα, θεωρεῖται ὡς «ἐργαστήριον» τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης μέ αὐτό τόν τρόπο προσφορᾶς στόν ἐνανθρωπήσαντα Θεῖο Λυτρωτὴ καθαρᾶς καὶ ἀμιάντου ἀνθρωπίνης φύσεως. Γιά τό Θεῖο ἔργο τοῦ Λυτρωτοῦ ἀποτελεῖ τήν ἀδαμάντινη βάση τῶν δογματικῶν στήν Ἐκκλησία ἀποφάνσεων περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς ἀειπαρθένου Θεοτόκου.

Οἱ λοιπές ἐμβαθύνσεις τῆς Θεολογίας καὶ τῆς εὐσεβείας εἶναι ἡ ἀνάδειξη τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπὸ τήν Ἐκκλησία μας στήν θεία λατρεία σέ κατ' ἐξοχήν διακρινόμενο παράγοντα ἀπὸ ὅλο τό λοιπὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἔτσι συντελεῖ καὶ μεσιτικῶς στήν οἰκείωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ὡς καὶ στήν καρποφορία τῆς σωτηρίας αὐτῆς στήν Ἐκκλησία, διατηρώντας βεβαίως πάντοτε τήν ὑψηλὴ ἀξία της. Πιστοποιοῦν αὐτά πάντοτε τήν σημασία τήν ὁποία διατηρεῖ τὸ μοναδικὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πρόσωπο τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας στό ἐπὶ γῆς τελεσθέν καὶ στοὺς οὐρανούς ἀπὸ τόν Χριστό (καὶ στήν Ἐκκλησία) διαιωνιζόμενο ἔργο τῆς σωτηρίας. Ἀποτελοῦν λοιπὸν πολὺ σημαντικὰ τὰ περὶ τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας θεολογικῶς καὶ λειτουργικῶς στήν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ διακηρυττόμενα καὶ ὁμολογούμενα ἀναφαίρετα ἀγαθὰ τῆς ἐμπλουτιζούσης τήν εὐσέβεια καὶ ἐντεινούσης, «ἐν τῷ πνεύματι καὶ τῇ

ἀληθεία», δηλαδή «ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι». Σέ εἰδικούς προσδιορισμούς, πέραν τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως καὶ διακηρύξεως τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου, δὲν προέβη ἡ ὀρθόδοξος οἰκουμενικὴ ἢ καθολικὴ Ἐκκλησία σέ ἀναφορά πρὸς τὴν Θεομήτορα καὶ τὸ μεσιτικὸ αὐτῆς «ἐν οὐρανοῖς», καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας διακινούμενο, ἔργο, τὸ ὁποῖο βεβαίως παρουσιάζεται διάχυτο καθ' ὅλη τὴν ἐκδήλωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καὶ ζωῆς.

Ἦδη ὁ ἀποστολικὸς Πατέρας, Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ὁμολογεῖ,⁸³ ὅτι «ὁ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκυοφορήθη ὑπὸ Μαρίας κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ»⁸⁴. Ἄλλοῦ,⁸⁵ ὁμιλεῖ ὁ Ἰγνάτιος περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ «ἐκ γένους Δαβίδ, τοῦ ἐκ Μαρίας, ὃς ἀληθῶς ἐγεννήθη...».⁸⁶ Διὰ τοῦ «ἀληθῶς», ἐκφράζει ὁ Ἰγνάτιος ρητῶς τὸν ἀντιδοκητισμὸ αὐτοῦ, τὴν ἐναντίωσή του δηλαδή πρὸς τίς αἰρετικές ἐκεῖνες ιδέες, ποὺ καταπολεμήθηκαν καὶ στήν Καινὴ Διαθήκη, εἰδικά στίς συγγραφές τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, κατὰ τίς ὁποῖες (αἰρετικές ιδέες) φαινομενικῶς μόνον καὶ ὄχι πραγματικῶς ἐνηνθρώπησε, ἐγεννήθη, ἔπαθε κ.λπ. ὁ Κύριος.⁸⁷ Παρόμοια ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ ἀπολογητὴς Ἀριστείδης, ὅτι «ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου... ἐκ παρθένου ἁγίας γεννηθεὶς ἀσπόρως τε καὶ ἀφθόρως σάρκα ἀνέλαβεν».⁸⁸

⁸³ Πρὸς Ἐφεσίους 18.

⁸⁴ Β.Ε.Π. Β' , 267. Πρβλ. καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἐφεσίους 7, 2 ἐνθ' ἄν., σ. 265.

⁸⁵ Πρὸς Τραλλιανούς 9.

⁸⁶ Ἐνθ' ἄν., σ. 273.

⁸⁷ Πρβλ. καὶ Ἰγνατίου πρὸς Σμυρναίους 1, 1, ἐνθ' ἄν., σ. 280: «υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ γεγεννημένον ἀληθῶς ἐκ παρθένου».

⁸⁸ Ἀπολογία 15, 1, Β.Ε.Π., Γ' , 147.

Περί τοῦ παραλληλισμοῦ Εὐας καί Παρθένου Μαρίας

Εἰδικότερα, τὴν πίστιν αὐτὴ ἀνέπτυξε ὁ ἀπολογητὴς Ἰουστῖνος,⁸⁹ προβάλλοντας καὶ τὸν συσχετισμὸ τῆς Μαρίας πρὸς τὴν Εὐα, καθὼς βρέθηκαν καὶ οἱ δύο κατὰ τὰ δι' αὐτῶν ἀποφασιστικὰ γιὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπιτελεσθέντα, κατ' ἀντιθετικὸ βέβαια παραλληλισμό· συνίστανται δὲ τὰ κατὰ τὸν παραλληλισμὸ αὐτό καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρόσωπα ἀποφασιστικὰ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐπιτελεσθέντα, στὸν ἐπελθόντα θάνατο διὰ τῆς Εὐας ἐκ τῆς παρακοῆς αὐτῆς, καὶ στὴν προκύψασα ζωὴ ἐκ τῆς Μαρίας, διὰ τῆς ὑπακοῆς αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ προελθόντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἰδέα αὐτή, ἐάν καὶ δὲν προσέλαβε καὶ τυπικὸ δογματικὸ χαρακτῆρα, παρέμεινε στὴν ὀρθόδοξη θεώρηση τοῦ ἔργου τῆς Θεομήτορος ὡς θεμελιώδους ἔννοια καὶ χρησίμευσε ὡς ἑναυσμα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτή, ὡς αἷτιον τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ τιμῆς «διὰ παρθένου τῆς Εὐας ἦλθεν ὁ θάνατος, ἔδει διὰ παρθένου, μᾶλλον δὲ ἐκ παρθένου φανῆναι τὴν ζωὴν...».⁹⁰ Καὶ «παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος τῆς ἡμετέρας ἡττης γέγονε τὰ σύμβολα... ὅρα τοίνυν πῶς καὶ τῆς νίκης αὐτὰ πάλιν γέγονε παραίτια. Ἀντὶ Εὐας ἡ Μαρία...»)⁹¹.

Μετὰ τὸν Ἰουστῖνο τὴν ἰδέα αὐτὴ ἀνέπτυξε στὴν ἀρχαιοτάτη Ἐκκλησία, μέ ἰδιάζουσα μάλιστα ἐπιμονή, ὁ Εἰρηναῖος στὴν συνάφεια τῆς ἀπὸ αὐτόν κατανοηθείσης καὶ περαιτέρω θεολογικῶς

⁸⁹ Διάλογος πρὸς Τρύφωνα 100, 5 ἐνθ' ἀν., σ. 302.

⁹⁰ Πρβλ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατηχήσεις 12, ιέ , PG 33, 741.

⁹¹ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος εἰς τὸ Πάσχα, PG 52, 768.

ἀναπτυχθείσης παυλείου παραστάσεως τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου ὡς «ἀνακεφαλαιώσεως» ἐν αὐτῷ, τῷ Χριστῷ, τῶν πάντων. Δηλαδή μέ τήν ἀντίστροφη φορὰ ἀναμοχλεύσεως τῶν ἐπισυμβάντων στόν Ἀδὰμ (καί στήν Εὐα) σχετικά μέ τόν ἄνθρωπον ἀπό τήν παρακοή καί τῆς πτώσεως τους: «Λαβὼν λοιπὸν ὁ Θεὸς χοῦν ἐκ τῆς γῆς, ἣτις ἦτο ἀκόμη παρθένος, ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Κύριος, θέλων νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἠκολούθησε κατὰ τὴν ἐνσάρκωσίν του τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν, ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου διὰ τῆς βουλήσεως καί τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι φέρει σῶμα ὅμοιον πρὸς τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ, καί ὅτι ἦτο, ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγράφη ἀρχικῶς, ὅτι ἐδημιουργήθη κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δὲ ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀπειθοῦς παρθένου ὁ ἄνθρωπος ἐπλήγη καί μετὰ τὴν πτῶσιν του ὑπετάγη εἰς τὸν θάνατον, ὡσαύτως ἐξ αἰτίας τῆς εὐπειθοῦς εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ Παρθένου ὁ ἄνθρωπος ἀνεγεννήθη εἰς νέαν ζωὴν. Ὁ ἄνθρωπος ἦτο τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἦλθε νὰ ἀνεύρῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο ἔλαβε σάρκα καί ἀνθρωπίνην ὁμοιότητα ἐξ αὐτῆς, ἡ ὁποία κατήγετο ἐκ τοῦ Δαβίδ. Ὅντως ἦτο δίκαιον καί ἀναγκαῖον ὁ μὲν Ἀδὰμ νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν Χριστῷ, ὥστε τὸ θνητὸν νὰ ἀπορροφηθῇ καί νὰ καταποθῇ ὑπὸ τῆς ἀθανασίας, ἡ δὲ Εὐα νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ Μαρίᾳ, ὥστε μία παρθένος νὰ γίνῃ συνήγορος ἄλλης παρθένου καί νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀνυπακοὴν τῆς πρώτης διὰ τῆς ἰδικῆς τῆς παρθενικῆς ὑπακοῆς».⁹²

⁹² Εἰρηναίου, Ἐπίδειξις τοῦ Ἀποστολικοῦ Κηρύγματος, 32-33. Εἰσαγωγή-μετάφραση-σχόλια ὑπὸ Ἰωάννου Καραβιδοπούλου, Θεσσαλονίκη 1965, σ. 48. Ἄλλα σχετικά βασικά χωρία τοῦ Εἰρηναίου εἶναι τὰ Ἐλεγχος

Παράλληλα μέ τόν Ἰουστῖνο καί τόν Εἰρηναῖο παραθέτει καί ὁ Τερτυλλιανὸς τὴν περὶ Ἀνακεφαλαιώσεως διδασκαλία, καί παρουσιάζει γιὰ τὸν ἀντιθετικὸ παραλληλισμὸ Εὐας-Μαρίας⁹³ σχετικές ιδέες. Ὁ Ἐπιφάνιος, θέτει ἐμφανέστερα καί σέ συσχετισμὸ πρὸς τὸ σωτηριολογικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, τὴν Παρθένο Μαρία, ἀλλὰ ἀναφέροντας τελικῶς τὸν συσχετισμὸ αὐτὸ στὴν Ἐκκλησία.⁹⁴ Τὸ ἴδιο ἐπισυμβαίνει παρεμπιπτόντως, ὡς πρὸς τὸν συσχετισμὸ τῆς Εὐας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας πλέον, καί στὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο⁹⁵ *«καὶ καθάπερ τοῦ Ἀδὰμ καθεύδοντος, ἡ γυνὴ κατεσκευάζετο, οὕτω, τοῦ Χριστοῦ ἀποθανόντος, ἡ Ἐκκλησία διεπλάσσετο ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ»*.

Ἀπὸ αὐτές τίς θεωρητικές ἐπεξεργασίες τῶν προμνημονευθεισῶν σκέψεων καί ἐκφράσεων ἀρχαιοτάτων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καί διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ρόλου τῆς Μαρίας ὡς νέας Εὐας, ποὺ συσχετίζεται μέ αὐτὸ τὸν τρόπο πρὸς τὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸ σωτηριολογικὸ ἔργο, ὁρμώμενοι οἱ ρωμαιοκαθολικοί, προβάλλουν ἐσχάτως ἐντόνως τὴν ιδέα αὐτὴ περὶ τῆς σχέσεως στοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργο, ὡς ἐνότητος πλέον τῆς Παρθένου Μαρίας καί τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι τέτοια προσπάθεια, ἐμφανῶς κοπιώδη, κατέβαλαν Δυτικοί Θεολόγοι, ποὺ διακήρυξαν τίς νέες περὶ Ἐκκλησίας διατάξεις, στίς ὁποῖες ἀναπτύσσεται ὁ συσχετισμὸς τῆς μακαρίας Παρθένου

Ψευδωνύμου Γνώσεως Γ' 22, 10, Β.Ε.Π., Ε' , 151 (λατιν.), PG 7, 958-960 καὶ αὐτόθι Ε' ,19, 1 (λατιν.), PG 7,1175).

⁹³ De carne Christi 17, PL, 2, 827-828.

⁹⁴ Κατὰ αἱρέσεων, Πανάριον III,II, ιή -ιθ' , PG 42, 728-729.

⁹⁵ Ἐγκώμια εἰς Μάξιμον γ' , PG 51, 229.

Θεομήτορος Μαρίας πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

**Ἡ καταγεγραμμένη πίστις τῆς Ἐκκλησίας μας
στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ στίς Οἰκουμενικές Συνόδους**

Ἀπό τίς πληροφορίες τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ Ἐκκλησία ἔχοντας πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὅλην βεβαίωση τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἰδιαίτερα δὲ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς καὶ τὴν πίστιν τῆς ἀποστολικῆς καὶ πρώτης μεταποστολικῆς γενεᾶς περὶ τοῦ ἰδιαιτέρως ἐξόχου καὶ μοναδικοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖο διεδραμάτισε τὸ ἅγιον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου πρόσωπον κατὰ τὸ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θείου Λόγου ἔργον τῆς σωτηρίας, προσέδωκε ἡ Ἐκκλησία ἐπισημοτάτη δογματικοῦ χαρακτῆρος ἔκφραση στὴν πίστιν αὐτή. Πρόκειται περὶ τῆς ἀληθείας περὶ τῆς *«ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»* γεννήσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὐτή, προομολογουμένη ἤδη στὰ τοπικὰ βαπτιστήρια Σύμβολα ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος, ἀπετυπώθηκε ἐπισήμως στὴν οἰκουμενικὴ διακήρυξη περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ *«Θεοῦ ἀληθινοῦ»*, στό Σύμβολο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως: *«Πιστεύομεν... καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ... Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ... τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα»*. Στὸ

Δόγμα αὐτό περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐμπερικλείεται ὁ ὅλος πλοῦτος τῆς ἀληθείας καὶ τὸ ὅλο βάθος τοῦ μυστηρίου τῆς χάριτος ἢ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ἐνηργήθηκε ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν μέ τὴν συνδρομή καὶ ἐκπροσώπου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῆς ἀγνῆς καὶ ταπεινῆς Παρθένου Μαρίας, τῆς ἀναδειχθείσης μέ τὸ τρόπο αὐτό σέ «ἀληθῶς Θεοτόκον». Τοῦτο ἐπεβεβαιώθηκε μὲν κατ' οὐσίαν διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως «ἐν Νικαίᾳ» κατὰ τῆς ἀρειανῆς κακοδοξίας περὶ τοῦ ὁμοουσίου τῆς θεότητος καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εἰδικώτερα καὶ ἀκριβέστερα διεσαφηνίσθηκε στήν Ἐκκλησία ἡ κυρία καὶ μοναδική ιδιότητα τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ὡς τῆς «Θεοτόκου» ὅταν ξέσπασε ἀπὸ τὴν χριστολογικὴ κακοδοξία τοῦ Νεστορίου σάλος κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ Ἑ αἰῶνος.

Ὁ σάλος ἐκεῖνος ἀντιμετωπίσθηκε θεολογικῶς μέ τὴν διδασκαλία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καταλήγοντας σέ θρίαμβο τῆς οἰκουμενικῆς ὀρθοδόξου πίστεως διὰ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ἐν Ἐφέσῳ» (431μ.Χ.), ὡς καὶ στήν συνέχεια διὰ τῆς Δ' ὁμοίας Συνόδου «ἐν Χαλκηδόνι» (451μ.Χ.). Ἔτσι, διεκηρύχθηκε ἐπισήμως ὡς «Θεοτόκος» ἡ Παρθένος «διὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς ἐνοίκησιν τοῦ Λόγου» (καὶ ὅχι διότι ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν ἀρχὴν ἢ θεότητα τοῦ Λόγου), γιὰ τὴν «ἐξ ἄκρας», λοιπὸν, συλλήψεως ἔνωση «ἐν αὐτῇ» τῆς θεότητος μετὰ τοῦ σώματος καὶ γιὰ τὴν γέννηση τοῦ Θεανθρώπου μέ τὸν τρόπο αὐτό ἐξ

αὐτῆς, δηλαδή : «κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνῶσαι ἑαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν».⁹⁶ Ἡ δὲ Ἀ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξουδετερώσασα καὶ τὴν ἀντίστροφη πρὸς τὸν Νεστοριανισμό αἵρεση, τὸν Μονοφυσιτισμό, ὥρισε ὁμοίως «.. ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν... πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα...».⁹⁷ Ἡ θεολογικὴ βάση γιὰ τὴν δικαίωση τοῦ ὅρου «Θεοτόκος» εὐρίσκεται κατὰ ταῦτα στὴν περὶ τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο «ἐν Χριστῷ» φύσεων ἀλήθεια, πού ἐπιστηρίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς κοινωνίας ἢ τῆς ἀντιδόσεως ἰδιωμάτων «ἐν Χριστῷ». Ἡ ἀρχὴ αὕτη, εἶναι ἀρχέγονα καινοδιαθηκική, ἰδιαιτέρως δὲ παύλειος⁹⁸ χρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη ἐκκλησιαστικὴ θεολογικὴ διανόηση γιὰ τὴν ἐπιστήριξη τῆς ὁμολογίας στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὡς τὸν «Θεάνθρωπον».⁹⁹ Κατὰ τὴν ἐφαρμοζομένη ἀρχὴ στὴν Χριστολογία τῆς κοινωνίας τῶν ἰδιωμάτων καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ ἄχραντος σύλληψις, κύησις καὶ γέννησις τοῦ Κυρίου ὡς «Θεοῦ ἅμα καὶ ἀνθρώπου», τηρουμένου τοῦ «ἀσυγχύτου» τῆς ἐνώσεως καὶ τοῦ ἀτρέπτου τῶν δύο φύσεων. Δυνάμει δὲ καὶ πάντοτε

⁹⁶ Ἐκθεσις πίστεως τῶν «διαλλαγῶν» παρὰ Ἰ. Καρμίρη, *Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, - Ἀ , 2, 1960, σ. 154.

⁹⁷ Ἐνθ' ἂν., σ. 175.

⁹⁸ Ἰωάννου α', 1 ἐν συσχετ. πρὸς ἁ 14: Πράξεων. γ' , 15: 20-28: Φιλιππησίους κστ' 10' πρβλ. Ρωμαίους θ' 5: Ἀ Κορινθίους β' 9.

⁹⁹ Ἰγνατίου, Ἐφεσίους ζ' 2, Β.Ε.Π., Β' , 265: Εἰρηναίου, Ἐλεγχος Ψευδωνύμου Γνώσεως Γ' , 22, 1-2, Β.Ε.Π., Ε' , 151-152.

κατ' επέκταση τῆς ἴδιας αὐτῆς ἀρχῆς εὐρίσκει τὴν δικαίωσή του καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς Μαρίας ὡς τῆς «ὄντως Θεοτόκου». Γιὰ τὸ ὅτι εἰδικώτερα, κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων ἢ ὑπὸ τοῦ Λόγου προσληφθεῖσα στὴν Παρθένο Μαρία «σὰρξ» θεώθηκε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, γιὰ τὴν θέωση, λοιπὸν, αὐτὴ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀπὸ τό θεῖο, καλεῖται ἡ Παρθένος «Θεοτόκος». Μὲ τίς προϋποθέσεις αὐτές εἶχε δημιουργηθῇ ὁ ὅρος «Θεοτόκος» καὶ χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως νωρίς, πού μαρτυρεῖται κατὰ τὸ πρῶτο ἥμισυ τῆς Γ' ἐκατονταετίας ἀπὸ τὸν Ὠριγένη καὶ τὸν Ἰππόλυτο Ρώμης ὡς ὅρος ἤδη τῆς παραδόσεως. Ἐπίσης δὲν κατίσχυσαν οἱ κατὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ καὶ τοῦ δι' αὐτοῦ ὑποδηλουμένου περιεχομένου του, ἐνστάσεις καὶ ἐναντιώσεις, οἱ ὁποῖες ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς Σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας πρῶτῳ ἐγέρθηκαν, καὶ ἀπεκορυφώθηκαν στὴν ἀκροτάτη πολεμικὴ τοῦ Νεστορίου. Τοὺς προβαλλομένους φόβους περὶ τοῦ ὅρου «Θεοτόκος» ἀπὸ τὸν τελευταῖο (τὸν Νεστόριο) γιὰ τὴν δημιουργία κινδύνου θεοποιήσεως αὐτῆς (τῆς Θεοτόκου) ἀπέκρουε ὁ πρόμαχος τοῦ ὅρου καὶ τῆς ὀρθῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, διακηρύσσοντας: «*Τεθεοποιήκαμεν δὲ οὐδένα πώποτε τῶν τελούντων ἐν κτίσματι· κατειθίσμεθα δὲ Θεὸν εἰδέναι τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς· ἴσμεν δὲ ἄνθρωπον οὕσαν καθ' ἡμᾶς τὴν μακαρίαν Παρθένον*».¹⁰⁰

¹⁰⁰ PG 76, 57 (περὶ τοῦ ὅλου θέματος βλ. Ἰωάννου Καλογήρου, *Μαρία ἀειπάρθεος Θεοτόκος κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν*, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 30-75).

Σέ περαιτέρω λεπτομερεῖς δογματικούς καθορισμούς κατὰ τὸ ἱερὸ πρόσωπο τῆς Παρθένου καὶ τὸ μεσιτικὸ παρὰ τῷ Υἱῷ αὐτῆς ἔργο δὲν προέβη ἡ Ἐκκλησία ἐπίσημα. Στὸ λατινικὸ τμῆμα τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ἄρχισε νωρὶς ἡ μονομερὴς ἀνακήρυξη ἐπὶ μέρους διδασκαλιῶν περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας σέ «Δόγματα». Ἔτσι, στὴν τοπικὴ λατινικὴ Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ (649μ.Χ.) ἀνεκηρύχθηκε σέ δόγμα ἡ παρθενία αὐτῆς κατὰ καὶ μετὰ τὸν θεῖον τόκον. Βεβαίως αὐτὰ εἶναι ὀρθά, διακηρυσσόμενα μέ κάθε δύναμη ἀπὸ τὴν συνείδηση τῆς ὀρθοδόξου οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ μονομερῶς ἀπὸ τὴν Λατινικὴ Ἐκκλησία σέ δόγμα ἀνακήρυξη τῶν σημείων αὐτῶν. Αὐτό θὰ βρεῖ ἀργότερα τὴν συνέχιση καὶ σέ ἄλλα σημεῖα¹⁰¹ ποὺ δὲν πληροῦν πλέον τὸν ὅρο ἐκεῖνο, δηλαδή τὴν οἰκουμενικὴ ὀρθόδοξη μαρτυρία. Ἡ οἰκουμενικὴ ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποκρούει τοὺς τέτοιου εἴδους αὐτονόμους «μαριολογικοὺς» δογματισμούς, ὅπως καὶ τὴν αὐτόνομη γενινὰ «Μαριολογίαν», καὶ ἐμμένει προκειμένου περὶ τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου τῆς Θεοτόκου στὴν πίστη καὶ τὴν εὐλάβεια, ποὺ ἐκδηλώθηκε στίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους μέχρι καὶ τῆς ἐβδόμης (Ζ΄), σέ ὀργανικὴ πάντοτε συνάρτηση πρὸς τὴν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀνθρώπου ταυτόχρονα πραγματικοῦ, ἐπενεργοῦντος μέ τὸν τρόπο αὐτό ὡς «Θεανθρώπου» τὴν σωτηρία, διὰ τῶν Δογμάτων διακηρυσσομένη ἀλήθεια καὶ διὰ τῆς θείας λατρείας ἐπιβεβαιουμένη πίστη. Ἔτσι ἡ περὶ τῆς ἀειπαρθένου Μητρὸς τοῦ

¹⁰¹ «ἄσπιλος σύλληψις τῆς Θεοτόκου» ἔτος 1854, «Ἀνάληψις» αὐτῆς, ἔτος 1951.

Κυρίου ἀλήθεια κατατέθηκε κυρίως ἀπὸ τὴν Ἀ Οἰκουμένη Σύνοδο, δηλαδή ἀπὸ τῆς κατισχύσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῆς αἰρέσεως στήν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀλήθεια, μέ περιεχόμενο ἐκκλησιαστικῆς εὐσεβείας, πού ἐκδηλώθηκε ὡς σεβασμὸς καὶ τιμητικὴ στήν θεία λατρεία προσκύνηση καὶ ἔξαρση τοῦ προσώπου αὐτῆς, πού μαρτυρεῖται ἔκτοτε, ὅπως εἶδαμε στοὺς ναοὺς καὶ τίς ἑορτές πρὸς τιμὴ της. Ἔτσι, ἡ τιμὴ πρὸς αὐτὴ ἐκδηλώθηκε καὶ ὡς ἐπὶ κλήση τοῦ ὀνόματος αὐτῆς σέ βοήθεια καὶ δὴ σέ σχέση πρὸς τὴν οἰκείωση τῆς «ἐν Χριστῷ» σωτηρίας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, διὰ μεσιτείας αὐτῆς «παρὰ τῷ Υἱῷ» της. Διότι ἡ συνεργία τῆς Παρθένου Μαρίας στὸ ἔργο αὐτοῦ διὰ τῆς προσφορᾶς τῆς μητρότητος «ἐν ἀγνείᾳ» κατὰ τὴν θεία ἐνσάρκωση δὲν ἀπέβη παθητικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὴ ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἀνταπόκρισή της «ἐν ὑπακοῇ εἰς τὴν θείαν βουλὴν». Τοῦτο βεβαίως δὲν ὑποδηλώνει καὶ ἐξίσωση αὐτῆς κατὰ τὸ μεσιτικὸ αὐτῆς ἔργο πρὸς λύτρωση καὶ σωτηρία πρὸς τὸν μόνον μεσίτη Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Ἰησοῦ Χριστό.¹⁰² Ἡ βεβαιότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως περὶ τοῦ ἐξαιρέτου τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας περιεσώθηκε σέ πολλές ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, μνημεῖα σχετικὰ ἀπὸ τὴν ὁποία κατέχουμε πολλά, διηγήσεις καὶ παραδόσεις σεβαστές, λατρευτικοὺς θεσμοὺς καὶ προϊόντα τῶν ἱερῶν καλῶν τεχνῶν, ἰδιαίτερα τῆς βυζαντινῆς ὑμνολογίας καὶ εἰκονογραφίας, καὶ τὰ συναφῆ. Ἐπίσης περὶ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῆς Παρθένου περιεσώθηκε πλῆθος ἐγκωμιαστικῶν λόγων

¹⁰² Ἀ Τιμόθεον β' 5.

καὶ ἄλλων συγγραφεῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἀκμάσει ἤδη πρὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τῆς Δ' ἐκατονταετηρίδος ἔγιναν περισσότεροι. Στὰ μνημεῖα αὐτά φέρεται ἡ Θεοτόκος ὡς διαδραματίζουσα μοναδικὸ ρόλο ἐξ ἀνθρώπων στό ἔργο τῆς σωτηρίας. Πάντα ὅμως τὰ περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας, περὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς, ποιητικῶς καὶ ρητορικῶς ἐξαγγελλόμενα, ἀλλ' καὶ διατυπούμενα θεολογικῶς ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους Πατέρες καὶ διδασκάλους, δέν γίνονταν αἰτία ἢ ἀφορμὴ συσκοτισμοῦ στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὅλων τῶν ἐποχῶν τῆς νηφαλίου ὀρθῆς περὶ τῆς Θεοτόκου πίστεως, τῆς καθιδρυμένης στήν εὐαγγελικὴ καὶ πρωτοχριστιανικὴ βάση. Σέ κάθε ἀναγνωριζόμενη σ' αὐτὴν καὶ ἐξυμνούμενη ὑπεροχὴ κατὰ τὴν καθαρότητα καὶ ἀγιότητα, καὶ σέ κάθε τονιζόμενη προτεραιότητα αὐτῆς στήν οἰκείωση τῆς «ἐν Χριστῷ» σωτηρίας, συνεπῶς δὲ καὶ στήν θέσιν αὐτῆς στήν Ἐκκλησία, ὅπως καὶ σέ κάθε ἐξαιρετικὴ συμβολὴ αὐτῆς στήν ἐνέργεια τῆς χάριτος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποτέ δέν ἐξισώθηκε ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν αὐτῆς καὶ πούθενά ἀποβαίνει αὐτὴ στήν Ὁρθόδοξια μεσίτης καὶ λυτρωτὴς τῶν ἀνθρώπων κατὰ κυριολοξίαν, ὡς ἐκεῖνος (ὁ Υἱὸς τῆς) «ἐξ ἰδίας φύσεως καὶ οὐσίας» εἶναι τέτοιος. Ἡ ἀμερόληπτη καὶ ἀπροκατάληπτη θεώρηση τῶν ἀποδιδομένων στήν Παρθένο Μαρὶαν χαρισμάτων, ιδιωμάτων καὶ λειτουργημάτων ἀπὸ τοὺς Πατέρες, Διδασκάλους καὶ Ὑμνωδοὺς τῆς Ἐκκλησίας πιστοποιεῖ, ὅτι ὅλα αὐτά, καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ ἀποδιδόμενα στήν Ἁγία Γραφή μόνον στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ, δέν ἀποδίδονται στήν Παρθένο Μαρὶαν παρά μόνον σέ μία καὶ

μοναδική σχέση και αναφορά αυτής πρὸς Ἐκεῖνον (τόν Υἱόν της), ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτῆς ὡς Μητρὸς τοῦ Θεανθρώπου, καί στήν κατάσταση πού θεωρεῖται ὡς τιμωμένη καὶ προκαλουμένη σέ βοήθεια διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς προσευχῆς μας. Ὡς αὐτόνομος «*μεσίτρια*» καὶ «*λυτρώτρια*» ἢ «*συλλυτρώτρια*» δέν παρουσιάζεται ἡ Παρθένος Μαρία στήν Ὁρθοδοξία, οὔτε στήν ἐκκλησιαστική διδασκαλία οὔτε στήν θεία λατρεία. Ἀπὸ τὸν ὑπερτονισμό τῶν ἀνωτέρω ιδιοτήτων τῆς Παρθένου Μαρίας στήν σύγχρονη ρωμαιοκαθολικὴ «*Μαριολογία*» ἐκφράζονται προγνωστικὰ περὶ ἐπικειμένης ἀνακηρύξεως καὶ τῶν σημείων αὐτῶν σέ παπικὰ «*δόγματα*», ὡς αὐτὸ ἐπισυνέβη γιὰ τὴν «*ἄσπιλον σύλληψιν*» αὐτῆς καὶ τὴν «*ἐνσώματον ἀνάληψιν*» στοὺς οὐρανοὺς.

Ἡ θέση τῆς Δυτικῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Παρθένου Μαρίας

Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀνήγαγε σέ ἐπίσημο δόγμα, διὰ τῆς διακηρύξεως τὸ ἔτος 1854 ἀπὸ τὸν πάπα Πίου τοῦ Θ΄,¹⁰³ τὴν περὶ «*ἀσπίλου συλλήψεως*» τῆς Θεοτόκου διδασκαλία, δηλαδή τὴν γνώμη περὶ συλλήψεως τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπὸ τοὺς γονεῖς της καὶ ἀπὸ αὐτοὺς γεννήσεως αὐτῆς ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ἔτσι, προέκυψε ἐπίσημη ρωμαιοκαθολικὴ μαριολογικὴ διδασκαλία ὃχι μόνο ἄγνωστος στήν ἀρχαία, τὴν οἰκουμενική, ἐκκλησιαστική

¹⁰³ Denziger, *Enchirid*, Symbol (23) 1963, (2803).

παράδοση, αλλά και ρητῶς ἀντιστρατευομένη πρὸς τὴν Ἀγία Γραφή.¹⁰⁴ Τὸ νέο τοῦτο παπικὸ δόγμα διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς διακρινομένης καὶ στήν Ἀγία Γραφή, ἀλλὰ καταφανέστερα στήν Ἱερὰ Παράδοση, ἀναδεικνυομένης βεβαιότητος περὶ τῆς καθαρότητος καὶ ἀγνότητος αὐτῆς ὡς ἀνθρώπου τῆς ἀξιωθείσης τιμῆς νὰ κληθεῖ στήν θεία μητρότητα καὶ νὰ ἀναδειχθεῖ ὄντως σ' αὐτὴν Παρθένος Μαρία καὶ Θεοτόκος μέ τις ἰδιαίτερες ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη ἐποχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ θεωρήθηκαν οἱ κατ' ἐξοχὴν ιδιότητες ποὺ κατεκόσμησαν τὴν Παρθένο Μαρία, δηλαδή τῆς ἀγνότητος, τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ταπεινότητος ὡς τὴν οὐσία τῆς ἀγιότητος γιὰ τὸν ἄνθρωπον, δηλαδή τὴν ἐκδήλωση τῆς ὀρθῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸ. Ἡ καθαρότητα καὶ ἡ ἀγνότητα βρίσκουν τὴν τελειότερη ἐκδήλωσή τους στήν «ἀειπαρθενίαν τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου», τὸ ὁποῖο ὑπῆρξε ὁ τέλειος φορέας τῶν θεαρέστων αὐτῶν ιδιοτήτων. Ἔτσι ἀπέβη ἀπὸ κάποια ἄποψη ἡ Παρθένος Μαρία ἐμπνευστὴς τοῦ ἰδεώδους ἐκείνου τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖο καὶ προγενεστέρως, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν γενεὰν τοῦ Δ' αἰῶνος ἴσχυεν ὡς τὸ ὕψιστο καὶ τελειότατο, τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους. Ἡ Παρθένος Μαρία ὑπῆρξε ἡ πρώτη ποὺ πραγμάτωσε κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἀληθῶς τὴν παρθενία μετὰ τῶν συμπαρομαρτούντων χαρισμάτων τῆς πλήρους καὶ τελείας ὑποταγῆς στὸ Θεό, δηλαδή τῆς ἀληθοῦς γιὰ τὸν ἄνθρωπο ιδιότητος τῆς ἀγιότητος.¹⁰⁵ Ἔτσι,

¹⁰⁴ Ρωμαίους γ' 23-24.

¹⁰⁵ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, PG 49, 296· 303· 318. Ἐπιφανίου, PG 42, 713D· 725B.

ἀποδίδεται στήν Θεοτόκο καὶ σταθεροποιεῖται γι' αὐτὴν ἡ προσωδυμία «Παναγία». Αὐτὴν γνωρίζει ὡς ἐπικρατοῦσαν πλέον κατὰ τὸν Ἑ' αἰῶνα ὁ Βασίλειος Σελευκείας,¹⁰⁶ ὁ ὁποῖος τονίζει καὶ τὴν θέση τῆς Παρθένου Μαρίας ὑπὲρ τοὺς ἀνέκαθεν στήν Ἐκκλησία τιμωμένους μάρτυρες.¹⁰⁷ Ἀργότερα, κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, ὁ Ἀνδρέας Κρήτης ἀποκαλεῖ ἐπιμόνως τὴν Θεοτόκο Μαρία «*ἁγίαν*», «*ἁγιωτέραν τῶν ἁγίων*»,¹⁰⁸ ὅπως καὶ οἱ προγενέστεροι αὐτοῦ Μόδεστος Ἱεροσολύμων¹⁰⁹ καὶ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων,¹¹⁰ καὶ σύμφωνα μέ αὐτοὺς σταθερά πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἐπιγενέστεροι ὀρθόδοξοι. Χωρὶς νὰ ἐκφράζονται κάπου ρητῶς οἱ ἀρχαῖοι Πατέρες, καὶ οἱ τοῦ Δ' καὶ Ἑ' αἰῶνος, περὶ τῆς Θεοτόκου ὡς ἀπολύτως ἀναμαρτήτου (μὴ δυναμένης νὰ ἁμαρτήσῃ), τονίζουν ἐκπρόσωποι αὐτῶν, ὅπως ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης¹¹¹ καὶ στήν Δύση ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος στὸν κατὰ τοῦ Πελαγίου ἀγῶνα του, τὴν προέλευση καὶ τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα. Αὐτοὶ οἱ Πατέρες καὶ ἄλλοι συνδυάζοντες τὴν ἀνάγκη καὶ τὸν σκοπὸ τοῦ πλήρους ἐξαγνισμοῦ αὐτῆς πρὸς τὸ μυστήριον δι' αὐτῆς πραγματωθὲν τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου καὶ ἐμβαθύνοντες στήν σχετικὴ πρωτοχριστιανικὴ πίστη, διδάσκουν ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐπενήργησε καὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς κατὰ πάντα, γιὰ νὰ καταστεῖ ἡ Παρθένος Μαρία τέλειο ὄργανο τῆς θείας βουλῆς. Ἀλλὰ

¹⁰⁶ PG 85, 425.

¹⁰⁷ PG 85, 441.

¹⁰⁸ PG 97, 1108.

¹⁰⁹ PG 86, 2, 3284 κ.λπ.

¹¹⁰ PG 87, 3, 3217 κ. ἐξ.

¹¹¹ PG 46, 377.

ὅλοι θεωροῦν τὸν ἐξαγνισμό αὐτό, ὡς καθαρισμὸ προφανῶς ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ποοῦ ἔγινε μετὰ τὴν γέννηση αὐτῆς καὶ δὴ κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό.¹¹² Τὴν καρποφορίαν σέ κάθε ἀρετὴ καὶ ἀγιότητα τῆς μακαρίας Παρθένου Μαρίας διαβλέπει ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ποὺ ἀρχίζει γενικότερα ἀπὸ τὴν εἴσοδο στό Ναό αὐτῆς, ἀφ' ὅτου ἀρχίζει ὁμοίως γενικώτερα καὶ ἡ ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπ' αὐτὴν πρὸς καταρτισμὸ της σέ ἀντάξιο δοχεῖον τοῦ μέλλοντος νὰ λάβει «ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς» τὴν καθαρὰ καὶ ἀμίαντο ἀνθρώπινη φύση τοῦ θείου Λόγου.¹¹³ Ἀπὸ τοὺς Δυτικούς Σχολαστικούς ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκινᾶτης τοποθέτησε ἓνα πρῶτο εἰδολογικὸ ἀπὸ τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἐξαγνισμό τῆς Παρθένου Μαρίας κατὰ τὴν μεταξὺ τῆς συλλήψεως καὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς περίοδο, ἓνα δεύτερο δὲ τελικὸ καθαγιασμὸ κατὰ τὴν σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπ' αὐτῆς, δηλαδή κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό. Ἀρχαῖοι ἐξ ἄλλου Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, ὁρμώμενοι ἀπὸ τὴν ἰδέα ὅτι, σέ κάθε ὑπεροχὴ καὶ τελειότητα τῆς ὁποίας ἡ Παρθένος Μαρία κατὰ χάριν ἠξιώθηκε γιὰ τὰ ἐπιτελεσθέντα μεγάλα καὶ θαυμαστά σ' αὐτὴν ἐξ ἀμέσου ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἔπαυσε νὰ συγκαταλέγεται καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ κληρονόμησαν ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίες ἀπὸ τῆς πτώσεως ἐκείνης τοῦ γενάρχου. Ἀπὸ αὐτές μόνος ἀπηλλαγμένος, ἐπομένως δὲ καὶ ὅλως ἀμέτοχος τῶν

¹¹² Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατηχήσεις 17, 7, PG 33, 976. Γρηγορίου Θεολόγου, Ἐπη Δογματικά Ἔ , στίχ. 68, PG 37, 462 καὶ 1 στίχ. 5, αὐτόθι 469 καὶ τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 45 εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, PG 36, 633. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως III, 2, PG 94, 985B.

¹¹³ Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως IV, 14, PG 94, 1160 A.

συνεπειῶν ταύτης, τυγχάνει ὁ «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἐν αὐτῇ» (στήν Παρθένο Μαρία) σαρκωθείς καὶ ἐνανθρωπήσας Κύριος, Σωτὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ Σωτῆρας καὶ τῆς τεκούσης μητέρας Του. Ἐπίσης κάνουν λόγο καὶ περὶ ὀρισμένων κατ' ἄνθρωπον ἀτελειῶν αὐτῆς. Ἔτσι ἀτέλειες ἀποδίδει σ' αὐτὴν ὁ Ὠριγένης, ὁ ὁποῖος ἄλλως κήρυσσε τὴν πλήρη ἀγιότητα τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς κατακοσμήσεως αὐτῆς διὰ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ ἀρετῶν ποῦ ξεπερνοῦν τὸ κοινὸ μέτρο.¹¹⁴ Ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τίς σχετικές ἐκφράσεις τῶν Πατέρων αὐτῶν καὶ ἄλλων, ἰδιαίτερα τοῦ Ἐπιφανίου, δὲν εἶναι ὀρθὸ νὰ ἐξάγωνται καὶ συμπεράσματα περὶ ὑποτιμήσεως γενικῶς ἀπὸ τοὺς ἱερούς ἐκείνους ἄνδρες τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου τῆς Ὑπεραγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ὅπως καὶ περὶ ἐναντιώσεως αὐτῶν στήν ἀπονομή τῆς προσοφειλομένης σ' αὐτὴν ὡς «ἀειπάρθενον Θεοτόκον» τιμῆς. Ἐξ ἄλλου ὅμως πρόδηλον εἶναι ὅτι οὔτε καὶ τὸ νεώτερο ρωμαιοκαθολικὸ δόγμα περὶ τῆς «ἀσπίλου συλλήψεως», δηλαδή τῆς ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος γεννήσεως τῆς Θεοτόκου μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ στήν ἀρχαία πατερικὴ ὀρθόδοξη παράδοση καὶ τῆς συνεχιζούσης αὐτὴ ἐπιγενέστερης καὶ νεώτερης, ὅπως ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ρωμαιοκαθολικὴ ἀπολογητικὴ ἐπιχειρεῖ νὰ καταδείξει αὐτό, ὅτι δηλαδή στηρίζεται δῆθεν καλῶς τὸ περὶ

¹¹⁴ Εἰς Λουκᾶ Ὁμιλία XX, ἔκδοσις Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν Τ' 9, σ. 133. Ὁμιλία XVII, ἐνθ' ἂν., σ. 117. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως IV, 14, PG 94, 1161Δ) καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (Ἐπιστολὴ 260, PG 32, 965/968) καὶ ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος PG 57, 45· 465-466· 464.

«ἀσπίλου συλλήψεως» νέο ρωμαιοκαθολικό δόγμα στήν καθολική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐλλείψεως ἰδίων προσωπικῶν ἁμαρτημάτων, ἰδιαίτερα μετὰ τήν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπ' αὐτήν κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό, ἀποδίδουν, ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, στήν Θεοτόκο τελεία ἀναμαρτησία, μὴ πραγματοποίηση δηλ. σέ πράξη ἁμαρτίας της καὶ σ' αὐτή, ὡς κληρονόμο τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πού παρέμεινε, ὡς ἀδυναμίας ἔστω.¹¹⁵ Ἀπό τήν γενική δέ θεώρηση τοῦ ὅλου ἐν προκειμένῳ ὀρθοδόξου φρονήματος φαίνεται ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τῆς κλίσεως πρὸς τὴν ἁμαρτία, ὡς ἀδυναμίας, θὰ ἐπισυνέβη μετὰ τήν σταυρική θυσία τοῦ Υἱοῦ της καὶ κατὰ τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἀναστάντος σ' αὐτήν καὶ κατὰ τήν τελικὴ ἐπικάλυψη αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, δηλαδή διὰ τοῦ «ἐν πνεύματι καὶ πυρὶ» καινοδιαθηκικοῦ βαπτίσματος αὐτῆς στήν Ἐκκλησία.

Στὴ Δύση εἶχαν ἀναφανεῖ τάσεις ἀπαλλαγῆς τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπὸ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πρὸ τῆς συλλήψεώς της, ἥδη κατὰ τὸν Ἡ αἰῶνα, ὡς «θεολογούμενον». Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπεστηρίζονταν ἡ διδασκαλία αὕτη ἀπὸ τοὺς Φραγκισκανούς,

¹¹⁵ Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος, *Ὁμολογία* ιζ' παρὰ Ἰωάννου Καρμίρη, μν. ἔργ.» Β' , σ. 548 κ. ἐξ. Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, *Ὁμολογία Πίστεως*, βλ. στ' , ἐνθ' ἂν., σ. 750. Πρβλ. καὶ Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμηνίτου, *Δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγιωτάτης ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας*, περιέχουσα κατ' ἐξαίρετον λόγον τρία τινά : 1ον... 2^{ον}, ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέκειτο τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι, 3ον... Ἐν Βουκουρεστίῳ ἔτει ἀπὸ Θεογονίας ,αψγ' , 1703, σ. 61-82 καὶ 268-370).

ἀπεκρούονταν ὅμως ἀπὸ τοὺς Δομινικανούς, ποὺ δέχονταν τὴν διδασκαλία τῶν μεγάλων Σχολαστικῶν Βερνάρδου τοῦ ἐκ Κλαιρβώ, Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου, Ἀλβέρτου τοῦ Μάγνου (Μεγάλου), κατὰ τὴν ὁποία διδασκαλίαν ἡ Παρθένος Μαρία εἶχε συλληφθεῖ στὴν προπατορική ἀμαρτία καὶ δὲν ἦταν ἐπομένως ἀπηλλαγμένη αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀλλ' ἀπηλλάγει ἀκολούθως, ἐν τῇ «*νηδυΐ εἰσέτι τῆς μητρός της*» εὕρισκομένη. Ἡ διδασκαλία ἐν τούτοις τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν περὶ «*ἀσπίλου συλλήψεως*» ἐπεκράτησε σταδιακά καὶ σταθερά. Πάντως, μέχρι τοῦ ΙΣΤ αἰῶνος μποροῦσαν οἱ Δομινικανοὶ νὰ διδάσκουν στίς Σχολές τους τὴν προμνημονευθεῖσα θεωρία τῶν μεγάλων Σχολαστικῶν Δυτικῶν Διδασκάλων, τὸ κῦρος τῶν ὁποίων συνεκράτησε τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ νὰ διακηρύξει τὸ δόγμα περὶ τῆς «*ἀσπίλου συλλήψεως*» κατὰ τὴν ἐν Τριδέντῳ Σύνοδο τοῦ ΙΣΤ αἰῶνος, μέχρις ὅτου αὐτὸ ἔγινεν τελικῶς κατὰ τὸ ἔτος 1854 ἐπὶ πάπα Πίου τοῦ Θ' μέ λαμπροὺς πανηγυρισμοὺς στὴν Ρώμη, καὶ κηρύχθηκε ἔκτοτε ὡς «*μαριανικὴ ἐποχῆς*». Τὸ ρωμαιοκαθολικὸ δόγμα τῆς «*ἀσπίλου συλλήψεως*», προσβάλλει τὴν μοναδικότητα τοῦ ἀναμαρτήτου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴν ἀκριβῶς ἐκτὸς τῆς ἰσχύος καὶ τῆς τάξεως τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος μοναδικὴ θεανδρική ὑπόστασή του, καὶ ἀποκρούεται ὁμοφώνως ἀπὸ ὅλη τὴν ὀρθόδοξο συνείδηση.¹¹⁶ Καὶ ὁ Σέργιος Bulgakov στὸ περὶ τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν ἰδιαίτερη «*σοφιολογικὴν*»

¹¹⁶ Βλ. Ἱστορία τοῦ παρὰ τοῖς Λατίνοις νέου Δόγματος τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Ἀγίας Ἄννης. Ἐν «*Εὐαγγελικὸς Κῆρυξ*», ἔκδ. ὑπὸ Διονυσίου Κλεόπα καὶ Κωνσταντίνου Κοντογόνου, ἔτος Α' 1857, σ. 262-275.

θεωρίαν του, ἔργον του, «Ἄφλεκτος βάτος»,¹¹⁷ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσχολεῖται περὶ τὴν καταπολέμηση τοῦ δόγματος περὶ τῆς «ἀσπίλου συλλήψεως».¹¹⁸

Ὡς ἰδιαίτερον ἐκδήλωμα τῆς «μαριανικῆς ἐποχῆς» τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ὡς κατακλείδα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, παρουσιάζεται ἡ τελευταία ἐκεῖ μαριολογικὴ διακήρυξη τῆς «ἐνσωμάτου ἀναλήψεως» τῆς Μαρίας στὸν οὐρανὸν (Ἀσάμπσιο-«Assumptio»). Τὸ νέο αὐτὸ «Δόγμα» διεκηρύχθηκε ἀπὸ τὸ πάπα Πίο τὸν ΙΒ΄ διὰ τῆς «Βούλλας» τῆς 1.11.1950 «*Munificentissimus Deus*», διὰ τῆς ὁποίας ὁ πάπας πρώτη φορά ἀπὸ τῆς διακηρύξεως τοῦ «Ἀλαθήτου» αὐτοῦ στήν Ἀ Βατικανή Γενικὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Σύνοδο, το ἔτος 1870 προβαίνει σέ ἐπίσημη δογματοποίηση.

Γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῶν πιστῶν, «ἐν τῷ θείῳ καταγλαῖσμῳ» τῆς τελικῆς δόξης τῶν «Ἀγίων» τῆς ἀρχέγονης πρωτοχριστιανικῆς ἐκφράσεως, προβάλλει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας συνεχῶς μοναδικὸ καὶ ἀπαράμιλλο πρότυπον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν Παναγίαν, τὴν «ἀειπάρθενον Θεοτόκον», μέ τὴν θεία λατρεία καὶ μέ τὸ ἐνιαῖο καὶ ἀδιαίρετο χριστολογικὸ Δόγμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀλλὰ τὴν μονομερῆ ἀπὸ τὸν πάπα διακήρυξη σέ «Δόγμα» ἐνὸς εἰδικώτατου σημείου ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑσχατολογία, ὅπως εἶναι ἡ «ἐνσώματος ἀνάληψις» τῆς Θεοτόκου στοὺς οὐρανοὺς, ποὺ ἀπαυξάνει καὶ τὴν ἤδη ὑφιστάμενη διάσταση τῶν Ἐκκλησιῶν, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἄλλωστε στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

¹¹⁷ Παρίσιοι 1927 [ρωσιστί].

¹¹⁸ Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Καλογήρου, μν. ἔργ. σ. 76-100.

ἀποφεύγονται καὶ τὰ ἐγχειρήματα γιὰ δογματικούς προσδιορισμούς σημείων τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, τὰ ὅποια παιδαγωγικῶς καὶ φιλανθρώπως ἀφέθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό «μετέωρα» στὴν ἐλευθερία τῶν ἐμβαθύνσεων τοῦ εὐσεβοῦς λογισμοῦ.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση κατενόησε πάντοτε ὀρθὰ καὶ ἀκέραια τὴν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἀρχαίων ἐκπροσώπων της, Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Στὸ πνεῦμα αὐτὸ δίδεται πάντοτε ἀπάντηση σέ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀντιφρονοῦντες σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ ἱερὸ τοῦτο πρόσωπο τῆς Παναγίας μας καὶ τὴν ὀφειλομένη καὶ ἀποδιδομένη τιμὴ σ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀτομικὴ χριστιανικὴ εὐσεβεία, ἐπεκαλοῦντο ἀρχαίους ἐκκλησιαστικούς ἄνδρες, ἰδίᾳ τὸν Ἐπιφάνιον, ὡς συμφωνοῦντας στὰ σημεῖα αὐτὰ τῶν ἀπόψεών τους.

Ἡ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία στὴν συνείδηση τῶν πιστῶν καὶ στὴν Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας

Τὸ αἶσθημα τῶν ὀρθοδόξων θεωρεῖται σημαντικὸ καὶ ὑψηλό, ἀναφερόμενο στὴν πίστη καὶ στὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν ἀειπάρθενο Θεοτόκο, τὴν Παναγία. Αὐτὴ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς θεώρει πλέον σύμμαχό του καὶ συμπαραστάτη του ἀσφαλέστατον κατὰ τοὺς δικαίους ἱεροὺς ἀμυντικούς καὶ ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες του, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη

τῆς ἀκμῆς τῆς μεσαιωνικῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπέροχη ἐκδήλωση τοῦ ὀρθοδόξου ἐλληνικοῦ ἐθνικοθρησκευτικοῦ αἰσθήματος, συνδυαζομένου μετὰ τῆς πρὸς τὴν Θεοτόκο Μαρίας τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἀποτελεῖ ὁ «Ἀκάθιστος Ὑμνος». Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ θρησκευτικοῦ ποιητικοῦ μεγαλουργήματος μέ τό ὅποιο ἐκδηλώνεται καὶ ἀποδίδεται θεολογικώτατα, ἡ ὅλη προσφερομένη τιμητική προσκύνηση καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ κεχαριτωμένο πρόσωπο τῆς Θεομήτορος, μέ ποιητικές ἐξάρσεις, καί γιὰ τὸν λόγο πάντοτε πραγματώσεως τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ Οἰκονομίας «δι' αὐτῆς». Ὁ ὕμνος αὐτός ἀποτελεῖ *Κοντάκιον*, ἀνεπτυγμένη μορφή μέ τούς «*Οἴκους*», τὸ ὅποιο ψάλλεται κατὰ τὴν ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἀργότερα παρενεβλήθη καὶ ὁ γνωστός Κανὼν «*Ἀνοίξω τὸ στόμα μου...*». Ὁ ἴδιος Ὑμνος ἐμπλουτίσθηκε καὶ μέ τό ἄλλο *Κοντάκιο* «*Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ*» (Προοιμίου) καὶ ἀπετέλεσε καὶ ἐθνικὸ ἐλληνικὸ εὐχαριστήριον ὕμνον γιὰ μεγάλες ἀμυντικές καὶ ἀπελευθερωτικές ἐπιτυχίες, οἱ ὅποιες συνδυάσθηκαν μέ τὴν γενικότερη προστασία τῆς Θεοτόκου Μαρίας καὶ τὴν εὐνοία αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ θεοφρουρήτου ἐλληνικοῦ χριστιανικοῦ κράτους τοῦ Μεσαίωonos, ὅπως καὶ ὑπὲρ τοῦ γένους γενικώτερα, ὅπως αὐτό διεμορφώθηκε μέ τίς ἐπελθοῦσες νέες συνθῆκες τῆς ὑποδουλώσεως καὶ τῆς μετὰ ἀπὸ αὐτές ἀποκαταστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως αὐτοῦ.¹¹⁹

Ἀξιωματικόν εἶναι τυχάνει ὅτι ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξη συνείδηση παρέλαβε αὐτούσιον τὸν «Ἀκάθιστον Ὑμνον» μεταφρασθέντα στὴν

¹¹⁹ Κωνσταντίνου Δρατσέλα, *Ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος*, ἐκλαϊκευτ., Τρίκαλα 1957.

ἐκκλησιαστική σλαβική γλῶσσα καὶ ἀνύψωσε καὶ αὐτὴ τὸ διθυραμβικὸ Κοντάκιο «*Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια...*» σέ σύμβολο λυτρώσεώς της, πού προέκυψε ἀπὸ τὴν συντριβὴ τῶν εἰδωλολατρῶν Ρώσων ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες τῆς Κωσταντινουπόλεως, πού ἐνισχύθηκαν ἀπὸ τὴν Θεοτόκο. Αὐτὸ ταυτίζεται μέ τὴν ἀπολύτρωση καὶ ἀποκατάσταση τοῦ ρωσικοῦ γένους.¹²⁰ Ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξου ἐλληνικὴ βεβαιότητα περὶ τῆς συμπαραστάσεως τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας κατὰ τὸν γιγαντιαῖο ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τοῦ 1821 προέκυψε τὸ νεώτερο πανελλήνιο ἐθνικοθρησκευτικὸ προσκύνημα στὴν Εὐαγγελίστρια.¹²¹

Ἀπὸ τὴν βεβαιότητα αὐτὴ περὶ τῆς ἰδιαίτερης προστασίας τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας στὸν εὐσεβῆ ὀρθόδοξο ἐλληνικὸ λαὸ καὶ στρατὸ κατὰ τὴν πρόσφατη ἔνδοξη ἐλληνικὴ ἐποποιΐα τοῦ πολέμου 1940-1941, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ξενικὴ κατοχὴ, προέκυψε καὶ ἡ νεωτάτη σύγχρονη σέ ἐμᾶς ἀναγέννηση καὶ ἐνδυνάμωση τῆς ἀπονεμομένης ἐξαιρετικῆς τιμῆς καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν ὑπέρμαχο στρατηγό, προστάτρια καὶ φύλακα Ἀειπάρθενο καὶ Παναγία Θεοτόκο ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ λαό.

¹²⁰ Βλ. σχετικῶς Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, συγγραφεῖσα ρωσιστὶ καὶ τὸ δεύτερον ἐκδοθεῖσα, τὸ 1840 ἐν Πετρούπολει, μεθερμηνευθεῖσα δὲ στὴν ἡμετέρα φωνὴ ὑπὸ Θεοδώρου Βαλλιάνου, συνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1851, σ. 6.)

¹²¹ Νικολάου Γεωργίου Σακελλίωνος, *Ἱστορία τοῦ ἐν Τήνῳ Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας, προσκυνήματος τῶν ἀπανταχοῦ Ὀρθοδόξων*, ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης- μέχρι σήμερον, ἐν Ἑρμούπολει Σύρου 1829.

Στό αἶσθημα αὐτό τοῦ λαοῦ ἀνταποκρινόμενη ἡ μήτηρα Ἐκκλησία, ὅρισε ὅπως κατὰ τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου ἄγεται πλέον ἡ ἐορτὴ τῆς Ἀγίας Σκέπης, εἰσήγαγε δὲ καὶ σχετικὴ νεώτατη ἱερὰ Ἀκολουθία, ποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γερασίμου τοῦ Μικραγιαννανίτου.

Σημειώνουμε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παύσει, διότι παραμένει σάν σοβαρὸ καὶ οὐσιῶδες θέμα, πού κινεῖται ἐπὶ χριστολογικῆς ἀκριβῶς βάσεως, ὅπως ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νὰ στηρίζει ὁλόκληρη τὴν διδασκαλία καὶ τὴν λειτουργικὴ πράξη περὶ τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας (καὶ τῶν Ἀγίων). Ἡ ἀνάγκη ἐνός τέτοιου συσχετισμοῦ ἄρχισε πάλι νὰ γίνεται συνειδητὴ καὶ ἐπιτακτικὴ καὶ στοὺς συγχρόνους ἀμφισβητητές τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ ἐπαναδιαποτίσουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τους μέ τὰ ἀπολεσθέντα γι' αὐτοὺς ἀγαθὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ ζωῆς.

«Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς σέ ἀνατίθηνι,

Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπην Σου»

Μετά πατρικῶν εὐχῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ

